

—1848. » Ägare: (tomten 3) 1733 hovmästaren Filip Happ, 1751 sockerbruksmästaren H. Ph. Berkenkamp, 1754 färgaren G. Reüman, 1770 d:o K. G. Hofving, 1817 fabrikören J. K. H. Mesch, 1833 fabrikörsänkan H. J. Wahlström, 1836 läderhandlaren E. V. Dandernell, 1841 kungl. sekreteraren L. J. Hierta; (tomten 1) 1724 färgaren Kristian Frauendorff, 1750 fabrikören N. Grundberg, 1767 köpmannen J. A. Kantzou, 1781 fabrikören H. Hebbe, 1803 skönfärgaren J. Wahlström; (tomterna 1 och 2) 1833 klädesfabrikören K. A. Hornberg, 1837 färgaren E. O. Törnebohm, 1858 köpmannen L. J. Hierta.

David Bagaresgatan. 1683 nämnes David Bagares gränd, 1780 David Bagares backe. Se Palats och kåkar, första samlingen!

Nr 15 David Bagaresgatan. Bryggaren Karl Johan Wier uppförde efter 1756 erhållet tillstånd det ännu kvarstående huset i två våningar och med den nuvarande port- och fönsteranordningen. 1859 gjorde urfabriksidkaren G. V. Linderoth anhållan om tillstånd för uppförande av den tredje våningen. Då tillkom även det brutna taket med de sex vindskuporna.

Nr 17 David Bagaresgatan. 1776 anhöll silverpoleraren vid guldsmedsämberet Johan Enroth att få reparera sitt envåningsträhus, vilket ännu står kvar med brutet tak och de ursprungliga tre kuporna. Den fjärde, över porten belägna, är yngre. Även gårdsbyggnaderna äro ansenligt gamla. På 1800-talet skall en brännvinskrog, »Mittens krog», här hava varit inrymd. Tvenne andra krogar uppgivas hava legat i närheten öster och väster härom.

Nr 22 och 24 David Bagaresgatan. Se nr 2 Johannesgatan!

Drottninggatan nämnes 1637 och 1643 Stora Stråkgatan, som kallas Drottninggatan, det senare året även Stora Nya Stråkegatan.

Nr 1 och 3 Drottninggatan, nr 22 Strömgatan, nr 2 Rosenbad. Bondeska palatset. I kvarteret Rosenbad, som nu upptages av ett större affärs- och bankhus, vilket även inrymmer en finare restauration med kvarterets namn, lågo för ej länge sedan Bondeska palatset och Bondeska husen. Det förra, som var grevligt, nämndes nr 22 Strömgatan och 1

vid Drottninggatan, de senare, friherrliga, 22 Strömgatan och 2 Rosenbad, nr 3 Drottninggatan. Dessa båda hus hade anspråkslösare utseende.

Palatsets vackra fasad åt Norrström var, såsom mången ännu minnes, prydd med en praktfull rad av joniska kolonner, som uppburo en fronton. I det nuvarande husets sydöstra hörn är i relief anbragt en bild av dess föregångare jämte en inskription och årtalen 1789—1898, vilka åsyfta det rivna palatsets tillvaro, och 1899—1902, under vilken tid den nya byggnaden uppfördes. Det var riksrådet och riksmarskalken greve Karl Bonde, som 1787 började grundläggningen till det ståtliga palatset, en av det gamla Stockholms vackraste byggnader. Det skulle tjäna till stadsresidens för greven, sedan den av hans farfarsfar, riksskattmästaren friherre Gustav Bonde, på 1660-talet uppförda praktbyggnaden på andra sidan strömmen övergått till Stockholms stad och blivit dess rådhus. År 1789 började bygget bedrivas med större raskhet efter ritningar av professor Erik Palmstedt.

Det närliggande hörnhuset vid Rosenbad och nr 3 Drottninggatan uppfördes samtidigt av den rike ryttmästaren David Hildebrand, som ägde Eriksberg, Södermanlands präktigaste herresäte. Då Hildebrand 1791 avled, ärvdes såväl detta gods som de båda sistnämnda husen, vilka jämte Eriksberg utgjorde ett fideikommiss, av sonen David Gotthard och vid dennes död 1808 av systersonen friherre Carl Carlsson Bonde, vilkens sonson med samma namn erhöll tillstånd att samtidigt med försäljandet av det grevliga Bondeska palatset försälja de Bondeska husen.

År 1791 dog riksmarskalken greve Karl Bonde. Palatset ägdes sedan av sonen greve Gustaf Trolle-Bonde, ägare av Trolleholm i Skåne, känd konstsamlare och mecenat, »den blinde excellensen», såsom han allmänt kallades efter förlusten av synförmågan. Vid palatsets förestående rivning beboddes det av dennes brorsons grevinna, Julie Banér, som ägde hälften därav, och överstekammarjunkaren Gustaf von Rosen, som genom köp kommit i besittning av den andra delen.

Namnet Rosenbad säges hava uppkommit därav, att brudar i en där fordom belägen badinrättning före den högtidliga kläd-seln plögade taga ett bad i med rosenolja bemängt vatten.

Nr 11 Drottninggatan. Se nr 23 Jakobsgatan!

Nr 21 A och B Drottninggatan. Se nr 15 och 17 Lilla Vattugatan!

Nr 33 Drottninggatan. 1777 fick slottsbyggmästaren A. U. Kirstein tillstånd att med en våning, den fjärde, tillöka huset och 1853 demoiselle Martina Edbergh genom förmyndaren Ad. Alexandersson att förändra detsamma.

Ägare: 1742 kommerserådet E. Broman, 1748 kammarrådet L. J. Adlerstedt, 1759 hovrättskommissarien H. Nybohm, 1781 fru A. H. Kröger, 1790 mademoiselle A. S. Hageman, 1796 kommerserådinnan S. C. Brandenburg, 1822 köpmannen J. Edberg, 1853 mamsell M. G. Edbergh.

Nr 37 Drottninggatan. 1751 anhöll snickaråldermannen Mikael Lindberg att få uppföra huset i två våningar och 1757 att få »reparera sitt hus och sätta en våning uppå». Ritningen visar fyra våningar och inkörsport såsom nu.

Nr 39 Drottninggatan. 1820 erhöll slaktaråldermannen Anders Lyckman tillstånd att påbygga gårdshuset en våning, 1846 tandläkaren Karl Friedrich Biehlié att få bygga den fjärde våningen å gathuset, vars port har kalkstensomfattning med skarp profil. Ett äldre kryssvalv finnes i portgångens innersta del och i gårdssidans vägg en rak ankarlut samt hakar efter borttagna fönsterluckor. Ägare: 1797 kaptenlöjtnanten greve De la Gardie, 1799 konsuln A. av Uhr, 1799 assessorn D. Heijkenskiöld, 1849 guldsmedsåldermannen G. Folcker.

Nr 41 Drottninggatan, nr 14 Klara Östra Kyrkogata. 1751 erhöll excellensen och riksrådet friherre Nils Palmstierna tillstånd att uppföra stall, vagnshus m. m. vid den sistnämnda gatan. Byggnaden står kvar. 1787 anhöll lagmannen Jonas Odhelius att få förändra taket på huset vid Drottninggatan, 1840 kammarrättsrådet M. Rosén att göra en påbyggnad å den ännu befintliga södra flygeln vid Drottninggatan och 1857 I. Maria von Wright, född Heijkenskiöld, att få förändra bottervåningen vid denna gata. Även senare hava ändringar skett.

Nr 45 Drottninggatan, nr 48 Klarabergsgatan. 1748 beviljades tillstånd för excellensen och riksrådet baron A. von Höpken att företaga påbyggnad vid Drottninggatan och nybyggnad vid Bergsgränden. Vid den förra erhöll huset sin tredje våning med samma fönsterindelning och rusticerad bottenvåning som nu. 1835 gjorde grevinnan Anna Taube, född Strokirch, ansökan om tillstånd för uppförande av en uthusbyggnad och 1845 densamma för tillbyggnad vid Klarabergsgatan. Ritningen visar där samma fönsterindelning som nu och den rusticerade gaveln, försedd med pilastrar i röstet. Ägare: 1744 inspektoren K. Holm, 1753 presidenten friherre Erland Broman, 1756 kammarherren A. De Geer, 1832 hovrättsrådet J. Vretman.

Nr 53 Drottninggatan. Se nr 1 Bryggargatan!

Nr 55 Drottninggatan, nr 2 Bryggargatan. 1760 anhöll Fr. Lund att få uppföra hörnhuset i två våningar med 7 fönsteraxlar. 1855 gjorde generalmajoren G. Edenhjelm ansökan om förändring av bottenvåningen och tillbyggnad av den tredje våningen. Även senare ombyggnader hava företagits.

Ägare: 1752 änkan C. Backman, 1761 källarmästaren K. Roland, 1762 riksrådet friherre F. U. Sparre, 1777 guld- och silverarbetaren I. Sauer, 1805 kornetten H. Zidén, 1811 överinspektoren D. G. Nescher, 1854 generalmajoren G. Edenhjelm.

Nr 69 Drottninggatan (Tunnelgatan). Traktören Hindrich Björkholm erhöll 1778 tillstånd att verkställa om- och påbyggnad av det äldre hörnhuset. Det nya erhöll då två våningar och samma fönsterindelning vid Drottninggatan som nu och antagligen den vackra portgången med rundbågar, pilastrar och kryssvalv. 1868 företog kaptenen Erik Skotte en påbyggnad, varvid fasaden erhöll fyra våningar. I husets västra del vid Tunnelgatan (Skvalbänken) var en större välvd inkörsport, ännu utvändigt markerad. Tvenne valvbågar, som tillhört densamma, finnas ännu kvar i den nuvarande butiken. Senare har huset bekommit sin femte våning.

Nr 75 Drottninggatan, nr 7 Vallingatan. 1757 uppförde tobaksmanufakturisten Jöns Sahlsten hörnhuset i tre våningar, 1766 tobaksmanufakturisten Karl J. Ljungström det norra huset vid Drottninggatan i två våningar, varvid båda husen erhöillo gemensam ingångsport såsom nu, och 1816 ombyggde traktören S. Sunnerdahl hörnhuset, som jämte grannhuset fick elva fönsteraxlar i olika höjd och fyra våningar.

Nr 77 Drottninggatan. 1742 byggde hökaren Johan Lindberg här ett envåningshus, och 1789 uppförde hökaren P. Åkerblom andra våningen, av det nu rivna huset, i vilket skalden K. J. L. Almquist föddes. Se Palats och kåkar, första samlingen!

Nr 79 Drottninggatan, nr 17 Kammakargatan. Hörnhuset vid Drottninggatan uppfördes av Susanna Ritou efter tillstånd av år 1819 i tre våningar och såsom nu med rusticerad bottenvåning och samma fönsteranordning. Följande år byggdes uthus. 1848 uppfördes huset vid den senare gatan i samma höjd som hörnhuset av Samuel Ritou. 1874 påbyggdes husen. Detta hus har inrymt en del av Nordiska muséets samlingar. Ägare: 1778 bagaren Johan Ritous änka, s. å. bagaråldermannen Erik Westman, 1819 bagaränkan Anna Ritou, 1861 bryggaren K. Z. Titz.

Nr 8 Drottninggatan. Se nr 21 Jakobsgatan!

Nr 14 Drottninggatan, nr 3 Karduanmakargatan. Frimurarorden erhöill 1789 tillstånd att på den förut kommerserådet P. Printzskiöld tillhöriga egendomen uppföra ett ännu befintligt vagnshus, stall m. m. inne på gården. Ägare: 1750 grevinnan E. M. Gyllengrip, 1756 landshövdingen friherre K. G. Cronhiorth, 1775 rådmannen Paul Prinzell, 1785 Frimurarbarnhuset, 1806 kammarrådet E. Edman, 1808 sadelmakaren Jakob Fagerberg, 1847 Fagerbergska stiftelsen.

Nr 20 Drottninggatan. Se nr 13 Lilla Vattugatan!

Nr 22 Drottninggatan, nr 16 Lilla Vattugatan. 1761 fick hovsadelmakaren Jan Petter »Feffver» (Pfeffer) tillstånd att

»påbygga och ändra ett stall och uthus till verkstads- och våningsbyggnad». Det erhöll två våningar, fyra fönsteraxlar, brutet tak och fyra kupor. 1770 gjorde densamme anmälan om uppförande av en gårdsmur med barriär och 1831 generalkonsulinnan Karolina Ljungstedt om förändring av huset vid L:a Vattugatan, vilket erhöll fyra våningar och fem fönsteraxlar. Även senare ombyggnad har företagits. Huset har en välvd sandstensportal med årtalet 1865.

Nr 24 Drottninggatan. Se nr 9 Brunkebergstorg!

Nr 34 Drottninggatan, nr 5 Brunkebergsgatan. Revisionskommisarien Karl Fredrik Smedberg fick 1795 tillstånd att uppföra detta hörnhus i tre våningar vid bägge gatorna med samma fönsterindelning som nu och med den nuvarande portalen med triglyfer och droppar i överstycket, utsirade träportar och övergaller. Ägare: 1748 vagnmakaråldermannen J. F. Degen, 1804 kammärherren greve N. Bonde, 1818 krigsrådet K. J. Salomon, 1822 köpmannen F. Bibau.

Nr 38 Drottninggatan, nr 19 Beridarbansgatan. 1777 anhöll E. C. Reenstierna att få uppföra stall- och vagnshus på tomten, s. å. fröken Magdalena Hästesko att bygga huset vid Beridarbansgatan och 1791 kaptenen A. U. Kirstein att få utföra reparationer och förbättringar. 1795 erhöll kryddkrämaren G. J. Eriksson tillstånd att uppföra huset vid Drottninggatan i fyra våningar och med samma fönsteranordning som nu samt huset vid Beridarbansgatan i tre våningar. Bottenvåningarna vid båda husen voro rusticerade. Den gemensamma gården, som då var starkt sluttande, har sedermera avdelats med en terrass. 1858 företog juveleraren Karl Fredrik Hultbom om- och påbyggnad vid Drottninggatan.

Ägare: 1719 fru M. Tilas, 1758 ryttmästaren O. Tilas, 1759 fru A. von Blixen, 1813 majoren friherre S. Stjernstedt.

Nr 40 Drottninggatan, nr 21 Beridarbansgatan. 1782 anhöll krigskommisarien Klas Hallenius att få uppföra en stenhusbyggnad i två våningar inne på gården mellan de båda gatorna. Se Palats och kåkar, första samlingen!

Nr 46 Drottninggatan, nr 25 Klarabergsgatan. 1757 anhöll vinskänken Georg Fredrik Segelin att få göra en påbyggnad. Ritningen visar tre våningar och såsom nu 8 fönsteraxlar vid Drottninggatan. 1874 företog kaptenen Pontus von Plomgren om- och påbyggnad. I detta hus fanns redan före 1737 källaren Tre tunnor, som på sin skylt hade tre sådana, samt årtalet 1650. Den upphörde enligt Elers 1797, då huset såldes. Ägare: 1737 vinskänken Johan Ternell, 1796 guld- och silverarbetaren J. V. Zimmerman, 1816 kaptenen E. Norlin, 1822 kryddkramhandlaren J. F. Schröder.

Nr 50 Drottninggatan. 1775 anhöll kamreraren Johan Richter att få uppföra den tredje våningen med såsom nu 6 fönsteraxlar. Porten hade då det nuvarande läget. 1829 fick landsfiskalen A. Tunborg tillstånd att »bygga gårdshus av sten i stället för trähusen» och 1847 juveleraren S. G. Dahlström att påbygga den fjärde våningen.

Ägare: 1744 glasmästaren G. H. Backenkiöler, 1755 L. Kihlgren, 1756 hustru C. Wetterberg, 1814 lagmannen A. G. Crælius.

Nr 52 Drottninggatan. Bergsrådet J. Schröder anhöll 1769 att få uppföra en gårdsbyggnad av sten (stall), expeditionssekreteraren Abraham Roland Printz 1814 att bygga det ännu befintliga gårdshuset bredvid kopparslagaren Lindskogs norr därom belägna tomt, 1833 C. V. R. von Printzencreutz att göra om- och påbyggnad. Ritningen visar tre våningar, sex fönstermittlar såsom nu och portar i norr och söder. I den till butik ombildade södra portgången äro fyra kryssvalv bibehållna. 1867 anhöll ingenjören Jacques Lamm att få uppsätta portomfattning av gjutet järn, den nuvarande, samt företaga tillbyggnad. Huset har ägts av bildhuggaren J. P. Molin, från vilkens tid pilastrarna och relieferna i förstugan härstamma. Den i huset befintliga ateljéen är inrättad av denne, som där skall hava utfört skisser till sina »bältespännare». En skisserad kvinnofigur, hörande till dessa, har här blivit funnen. Här, uppgives det, hava också Amalia Lindegren, Gustav Rydberg, J. K. Boklund, F. V. Scho-

lauder och greve J. G. O. von Rosen utövat sin konst. Sedan 1876 innehaves ateljéen av Kerstin Cardon.

Ägare: 1751 handelsmannen F. Lund, 1759 kungl. sekreteraren P. Carlschöld, 1787 bergsrådet G. A. Leijonmarck, 1837 kaptenen J. G. von Küsel, 1853 stallmästaren K. V. Sandels, 1854 H. P. Vahlberg, 1856 vinskänken L. K. Berggren, 1857 artisten Ph. Privat, 1857 professor J. P. Molin, 1863 civilingenjören J. Lamm.

Nr 60 Drottninggatan. Hökaren H. S. Kihlstrand anhöll 1751 att få bygga huset i två våningar med sex fönster i bredd och inkörspport, 1756 tunnbindarmästaren Anders Bennick (Benike) att få uppföra den tredje våningen och förlänga flygelbyggnaden i öster. Ritningen visar nämnda inkörspport och såsom nu ingångsport i söder. 1785 erhöll skomakaren Petter Wigelius tillstånd att sammanbinda flygeln med en länga i öster, 1831 bagaren Jakob Plath att påbygga gårdshuset och 1874 köpmannen Semmi Josephsson att företaga om- och påbyggnad. Då tillkom den fjärde våningen.

Nr 64 Drottninggatan. Se nr 5 Slöjdgatan!

Nr 70 Drottninggatan, nr 11 Gamla Brogatan. Handelsmannen och hökaren Petter Mörck beviljades 1756 att bygga ett trevåningshus i hörnet vid »Gambla Kungsholmsgatan» och följande år att uppföra detsamma efter ändrad ritning, vilken visar den nuvarande fönsterindelningen vid Drottninggatan, 1780 ryttmästaren Axel Didrik Reuterskiöld att göra en tillbyggnad på gårdshuset, uppföra stall m. m. och 1860 bryggaren O. J. V. Dubois att verkställa om- och påbyggnader.

Nr 80 B Drottninggatan, nr 41 B Apelbergsgatan. 1788 erhöll viktualiehandlaren J. Ångerman tillstånd att uppföra ett hörnhus i två våningar, vilket sedan flera gånger om- och påbyggts.

Nr 84 Drottninggatan. Se nr 13 Tunnelgatan!

Nr 96 och 98 Drottninggatan. En del av området ägde 1762 madame C. D. Tecko, 1763 ägde organisten C. Gåse tomterna 2 och 3 i Grönlandet, norra.

1799 anhöll bryggaren Abraham Westman Lorensen att »å sin obebyggda tomt nr 26 vid Drottninggatan samt den andra uti egendomen nr 31 belägna vid Drottninggatan uti kvarteret Grönlandet få uppföra stenhusbyggnader». Ritningen visar den nuvarande ståtliga fasaden vid Vallinggatan i tre våningar, den mellersta halvåning såsom nu, tjugusju fönsteraxlar, å fasadens mitt tre portaler och attika med bildverk, tre gårdar med vagnshus, stall m. m.

Se Palats och kåkar, första samlingen!

Nr 112 och 114 Drottninggatan. Sidenfabrikören Daniel Geist beviljades 1761 att verkställa förändringar i bottenåningen till inredande av fabrik och bostadsrum och 1795 »herr Robinot(h) (traktör) att bygga ett öppet lusthus uti sin trädgård vid Drottninggatan», vilket av bygnings- och ämbetskollegium kallas »ett öppet skjul med tegeltak på kolonner i stället för stolpar». Ritningen visar åtta joniska kolonner och sju stora fönster. 1833 anhöll C. S:t George »om tillåtelse att uti egendomen Mon bijou vid Kongsbacken anbringa ett plåtbetäckt tak i form av ett tält att tjäna till skydd emot regn vid in- och utstigandet från åkdonet, emedan portens läge i en vinkel av huset icke tillåter ekipagen att behörigen närmas ingången». Detta skyddstak hade sitt läge på den nuvarande trottoaren. Ritningen var uppgjord av arkitekten professor Fredrik Blom. 1861 erhöll köpmannen J. L. Eger tillstånd att uppföra det nuvarande huset nr 112, i fyra våningar. Andra ägare: 1746 kunglig sekreteraren Anders Rautell, 1752 översten friherre Fabian Löwen, 1773 traktören Jakob Kristian Mum, 1780 traktören J. B. Lefever, 1810 mamsell Inga Apelgren, 1821 kaptenen J. G. Åhman, 1828 generalkonsulinnan C. Ljungstedt, 1832 chargé d'affaire Charles M. S:t George, 1840 notarien J. E. Sällström, 1847 köpmannen K. G. Rogh, 1849 d:o J. L. Eger, 1868 mademoiselle F. K. de Madelon, 1880 sällskapet Beneficentia.

Under Bellmans tid nämndes värdshuset Mummens källare. En i trädgården belägen paviljong säges hava varit en

av mötesplatserna för de till mordet av Gustav III samman-
svurna. Den omgivande trakten var då föga bebyggd och
hade ett nästan lantligt utseende. Se Observatoriegatan!
Härom vittnar Bellmans »impromptu till m(amsell) J. M. G.
hos Mummens en morgonstund», Fredmans testamente
nr 214:

»Med skorpan mellan tummen
emot en kaffeskänk
jag sitter här hos Mummen
och visslar på en bänk.
Den glada lärkan spelar
vid örrens knot och knorr
o. s. v.»

Nr 118 Drottninggatan, nr 47 Kungstensgatan. I det syd-
östra hörnet av dessa gator, där Stockholms högskolas
hus nu reser sig, låg förut ett litet envåningsträhus, i vilket
på senare tiden ett kafé var inrymt. Den mitt emot belägna
Tekniska högskolans elever voro dess trägnaste gäster,
och från någon av dem torde det på grund av sin litenhet
hava erhållit det nätta smeknamnet »Petissan». Kaféet
besöktes även av många andra men företrädesvis av bildade
personer, ty dess gamla innehavarinor ville gärna se ord-
ning och förfining omkring sig.

Under sommartiden ägde serveringen, som enligt de
ännu bevarade skyltarna huvudsakligen bestod av kaffe,
te och smörgåsar, även rum under de lummiga träden på
gården. Vad ölserveringen beträffade, iaktogs en viss
»restriktion», som också bidrog till det nämnda urvalet av
kunder. Den nu rivna, ålderdomliga byggnaden, som 1907
erhöll en plats på Skansen till evärdligt beskådande, var
ursprungligen ett uthus, tillhörande det s. k. Spöklottet,
nr 116 Drottninggatan. Se Palats och kåkar, första samlingen!

På Tillæi karta 1733 hava såväl nämnda flygel som den
ännu på platsen befintliga södra flygeln och den nuvarande
huvudbyggnaden jämte trädgården utmärkts.

Nr 38 A, B, C, D Döbeinsgatan, nr 7 Markvardsgatan, nr 14
Rensgatan. Kammarherren greve Karl David Gyllenborg er-
höll 1763 tillstånd »att å Norrmalm vid Tullportsgatan» få

uppföra ett tvåvåningshus med brutet tegeltak. Ritningen visar 16 fönstermittlar. Nu äro de 14. Den södra huslängan, A, B, C, vilken är äldst, är prydd med licener och rusticerade portomfattningar. Se Palats och kåkar, första samlingen!

* * *

Eriksberg. Timmermansorden, en efterbildning av frimureriet, räknar från år 1760 sin uppkomst i Sverige. Den infördes av löjtnanten vid Älvsborgs regemente Georg Hindrich Barfod. Den egentliga stiftelsedagen var den 12 januari 1761, då B. grundlade den ännu bestående logen S:t Georgii hydda. Han dog vid 29 års ålder 1768 under besök i sin hemort i Skåne. Timmermansorden, som på 1500-talet stiftades i England för att främja vissa protestantiska och politiska syften, rönt i början starkt motstånd från frimurarna i Sverige. 1778 inköpte orden från trädgårdsmästaren Erik Lindbloms stärbhus egendomen Eriksberg, belägen vid det nu försvunna Roslagstorg, som förut kallades Träsktorget, emedan dess område fordom delvis upptogs av ett träsk.

Ordenshuset, som ännu kvarstår, härstammar till vissa delar från 1669, då rådmannen Joel Hörner började bebygga den öde tomten. Efter honom bytte egendomen flera gånger ägare. På 1700-talet fanns här en krog, som hette Träsket och nämnes av Bellman i »Handlingar rörande Backi ordenskapitel, n:r 8». I början av 1780-talet hade Nils och Karl Stenborg här sin svenska teater, öppnad på 1760-talet av fadern, Petter Stenborg, i n:r 11 Kindstugatan och sedan flyttad till Rotundan i Humlegården. Från Eriksberg drog det stenborgska sällskapet till den nu rivna delen av de s. k. Kirsteinska arvingarnas hus, f. d. Falkenbergiska, n:r 2 Munkbrogatan, som då ägdes av brygggaränkan Kristina Nyman, född bryggardotter Westman.

Den 1 november 1796 stiftades Timmermansordens hospital »till betygande av ordens undersåttliga glädje däröver,

att Gustav IV Adolf på den dagen fyllde dess myndige år och emottog sin faders konungatron». Stiftelsen avsåg »sådana, som i krig och vid byggnader blivit bleserade, av dylika händelser illa lembrutne samt därjämte så utfattige, att de utan bettlande och medmänniskors barmhärtighet varken kunna uppehålla och skyla deras usla kroppar eller förvärva sig visst boningsrum eller den skötsel, som de i ett så uselt tillstånd betarva». Anstalten är nu förflyttad till Nockeby i Bromma församling.

Erstagatan hette förut Ersta backe och Tjårhovstvärgränd.
Nr 14 **Erstagatan**. Se nr 40 **Folkungagatan**!

* * *

Nr 36 Fatbursgatan. Det ännu bestående trähuset med gaveln åt gatan är uppfört av järnbäraren Anders Åkerblom, som 1734 erhöi tillstånd därtill.

Fiskartorpet. Mellan den nuvarande sjön Laduviken och Husarviken, båda mycket igengrundade men förenade genom en kanal, ligger Fiskartorpet, som ännu har kvar det lilla, nu obebodda, gulmålade, torvtäckta envåningshus, som enligt en å dess gavel anbragt inskriptionstavla benämnes »Konung Carl den XI:s Fiskare-Stuga». Över denna inskrift ses konungens krönte namnchiffer. Nära, ja, så nära som möjligt intill stugans ena vägg står en väldig ek, vilken liksom stödjande och beskyddande välver sin krona över det anspråkslösa, ännu väl bevarade trähuset.

De nämnda vattnen hava uppkallats efter gården Husarne och den av Gustav Vasa anlagda Nya kungsladugården, vilka båda lågo i Fiskartorpets närhet. Före 1527 hade omgivande stora marker tillhört Klara kloster. Denna ladugård och Gamla kungsladugården, som hade sitt läge på det förre Skogsinstitutets område, hava givit namn även åt Ladugårdslandet och Ladugårdsgärdet.

Den sällsamt natursköna trakt, som omgiver Fiskartorpet och är föremål för stockholmarnas täta utflykter men ännu livligare besöktes förr i tiden, då den närbelägna offerkällan vid Uggleviken utövade sin dragningskraft, kom Bellmans lyra att skapa den lika vackra idyllen Fredmans epistel nr 71, »Till Ulla i fönstret på Fiskartorpet middagstiden en sommardag:

Ulla, min Ulla, säj, får jag dig bjuda
rödaste smultron i mjölk och vin
eller ur sumpen en sprittande ruda
eller från källan en vattenterrin?
Dörrarna öppnas av vådren med våda —
blommor och granris vällykt ger.
Duggande skyar de solen bebåda,
som du ser.

Ä'ke det gudomligt, Fiskartorpet — vad?
'Gudomligt att beskåda!
Än de stolta stammar, som stå rad i rad
med friska blad?
Än den lugna viken,
som går fram? 'Ä, ja!
Än på långt håll mellan diken
åkrarna —
Ä'ke det gudomligt? Dessa ångarna?
'Gudomliga, gudomliga!' O. s. v.»

Fjällgatan nämnes 1674 Galbergsgatan.

Nr 3 Fjällgatan. Se nr 9 Nytorpgsgatan!

Nr 11 Fjällgatan. Köpmannen Anders Lundgren sökte 1819 tillstånd att bygga det nuvarande stenhuset jämte stall, vagnshus m. m. 1856 tilläts K. J. Dahlin, tulluppsyningsman, att göra förändringar.

Nr 2 Fjällgatan. Se nr 8 Nytorpgsgatan!

Nr 28 Fjällgatan, nr 31 Stigbergsgatan, Mikaelstrand. Fabrikören Johan Hindrick Rutenbeck fick 1778 tillstånd att företaga en nybyggnad av sten i hörnet och att bekläda trähuset till vänster om porten med sten. Senare förändringar. Föregående ägare var tröjvävaren A. Roos.

Nr 30 och 32 Fjällgatan, Stigbergsgatan, Mikaelstrand. Slaktaren J. Pettersson anhöll 1868 att få anbringa fönster i källarvåningen vid gatan. På taket av lusthuset vid Stigbergsgatan sitter en plåtflöjel med årtalet 1776.

Ägare: (nr 30) 1758 fabrikören A. Berg, 1760 skepps-klareren D. Frisch, 1768 skepparänkan A. Windelbom, 1773 kofferdikaptenen L. Berg, 1784 d:o S. Fierin, 1812 klädesfabrikören J. Pousette, 1831 kramhandlaren A. F. Schultz; (nr 32) 1755 tröjvävaren A. Berg, 1831 fabrikören och stadsmajoren A. Dimander, 1833 kofferdiskepparen N. Malmgren.

Nr 34 Fjällgatan. Den tredje våningen med frontespis torde hava tillkommit efter 1839, då sjötullvaktmästaren Johan Hedlund gjorde ansökan om tillbyggnad.

Folkungagatan, öster från Götgatan, nämnes 1674 Borgmästaregatan, s. å. och senare Pilgatan, 1721 Rådmansgatan.

Nr 81 Folkungagatan. Se nr 6 Södermannagatan!

Nr 113 Folkungagatan. 1861 anhöll sjötullvaktmästaren J. Berggren att få reparera trähusen och utvidga porten. Ägare var 1726 avskedade dragonen H. Sjöberg, 1764 skeppstimmermannen O. Westerberg.

Nr 115 Folkungagatan. 1779 anhöll skeppsstyrmannen Petter Solin att här få uppföra ett mindre envåningsstenhus, försett med brutet tak. Huset torde kvarstå.

Nr 119 Folkungagatan, som på gaveln bär årtalet 1748, ägdes 1749 av krögaren Erik Törnbohm.

Nr 141 Folkungagatan. Hovrättskommisarien Lars Fredrik Leenberg sökte 1757 tillstånd att uppföra ett fristående boningshus av sten med fem och tre fönster i bredd på sidor och gavlar, 1763 garvaren Karl Djurberg att bygga ett två våningars stenhus med fem fönsteraxlar, brutet tak och en kupa samt rusticerad bottenvåning, vilket hus ännu ganska oförändrat kvarstår, ehuru tillbyggt, 1768 och 1770 att uppföra garveribyggnader, 1775 att lägga nytt taklag på en flygelbyggnad, 1777 att uppföra vagnshus, 1779 att verkställa på- och tillbyggnad vid Tegelvikstorget, varigenom fyra sammanhängande hus uppkommo, det översta med gaveln åt torget, såsom nu är förhållandet. 1815 påbyggdes av köpmannen Anders Lindmark magasinsbyggnaden, som erhöll 13 fönsteraxlar, 1827 företog densamme en ny-

byggnad och efter honom 1839 fabrikören E. B. H. Levin och 1853 ingenjören W. Lindberg sådana.

Ägare: 1750 slaktaren J. Djurberg, som köpte tomten nr 2 av garvaren Johan Rahm, 1803 notarius publicus K. A. Björling, 1805 köpmännen Cederholm och Hedbom, 1810 handlanden A. Öström, 1824 köpmannen K. F. Liljevalch. Tomten nr 1 ägde 1739 brukspatronen Abraham Ernst, 1748 borgmästaren Tomas Plomgren, 1753 garvaren A. Sperlings kreditorer, 1756 brukspatronen A. von Plomgren, varefter tomterna hade gemensam ägare.

Nr 6 A Folkungagatan. Se nr 57 Götgatan!

Nr 26 Folkungagatan. 1860 fick muraren G. Pettersson tillstånd att »upptaga en dörr i st. f. fönster» i fasaden på det ännu befintliga trähuset, som har brutet tak och takfall även å gavlarna.

Nr 34 Folkungagatan. Strumpvävaren F. A. Bonté anhöll 1860 att i trädgården få uppföra ett lusthus med tak av tegel eller skiffer.

Nr 38 Folkungagatan. Handelsmannen och bryggaren Lars Callerman sökte 1752 tillstånd att vid Pilgatan uppföra ett envåningshus med fem fönster och mellan dem fyra ingångar, 1769 madame Kristina Callerman att företaga en längre tillbyggnad vid detta hus utmed gatan och en vånings påbyggnad, 1852 bryggaren K. K. Ackerman att bygga ett uthus av sten. Delar av dessa byggnader torde trots senare förändringar återstå.

Nr 40 Folkungagatan, nr 14 Erstagatan. »Brännevinsbrännaren» Nils Lille fick 1734 tillstånd att uppföra en envånings-träbyggning, innehållande ett rum med eldstad och ett kallrum, 1752 bryggaränkan Katarina Lille ett envåningsstenhus med tre fönster och yttertrappa på framsidan, 1769 prästerskapets änke- och pupillkassa att uppföra ett tvåvåningshörnhus med brutet tak och fem fönsteraxlar, det ännu bestående stenhuset med den ståtliga dubbeltrappan vid gårdssidan. Gården blev då kringbyggd. Under 1800-talet hava förändringar skett.

Nr 50 Folkungagatan. Johannes Arvidsson anhöll 1861 att »få minska en utanför egendomen befintlig uppmurad stentrappa till halva dess nuvarande storlek». Trappan står kvar.

Nr 52 Folkungagatan. Smeden Erik Sandberg fick 1807 tillåtelse att »borttaga jordtaket och påsätta ett nätt brutet tak», vilket ännu förefinnes.

Nr 2 Fredsgatan. Se nr 15 och 17 Jakobsgatan!

* * *

Gamla Brogatan nämndes för korthetens skull så även under den tid, då den hette G:a Kungsholmsbrogatan. 1654 omtalas Munklägersbron.

Nr 11 Gamla Brogatan. Se nr 70 Drottninggatan!

Nr 21 Gamla Brogatan. 1777 erhöll klockgjutaråldermannen Johan Mårtensson tillstånd för en påbyggnad. Ritningen visar sex fönstermittlar och tre stora portar i husets västra del.

Nr 53 Gamla Brogatan. Tomt och åbyggnader ägdes 1831 av färgaren J. Jansson, som anhöll att få »tillbygga och förändra såväl huset vid gatan som vid kanalen åt Klara sjö».

Nr 28 Gamla Brogatan. Se nr 1 Mälargatan!

Nr 36 Gamla Brogatan. Tillstånd gavs för murgesällen Stefan Svan att uppföra husets bottenvåning 1751, för skomakaren J. Enbom 1814 att göra en påbyggnad och för skomakaren H. P. Wahlberg 1858 att påbygga den tredje våningen, varefter huset bevarat sitt utseende.

Nr 5 och 7 Garvargatan, nr 26 och 28 Norr Mälarstrand. Å detta område med gamla nummer 50 och 50¹/₂ har garverirörelse länge bedrivits.

På nr 50 erhöll garvaren Lars »Sitelius» 1733 rättighet att uppföra ett trähus, 1750 åldermannen J. Rahm att uppföra ett envåningshus med åtta fönster och källarvåning i slutningen åt söder, 1786 assessor Lorens Odhelius att bygga stall- och vagnshus, 1789 direktören (»ångbryggaren») Olof Svan att bygga vedbod, stall och fähus, J. Westin

verkhus med nio nedsänkta kar, 1818 Johan Westin G:son att uppföra nytt verkhus av sten. Ritningen visar sammanhängande stall och bagarstuga och dubbla rader med kupor å det höga taket, fem i vardera. 1827 erhöll Johan Westin Jac:son tillstånd att bygga ett stenhus i två våningar med 11 fönsteraxlar, fyra ingångar och inkörsport å husets mitt samt likaledes fem par takkupor, 1851 garverifabrikören L. Westerberg att göra en »påbyggnad av sidohuset å gården», den fjärde våningen, »för torkning av läder och skinn». Med huset sammanhängde stall och vagnshus.

På nr 50^{1/2} erhöll garvaren Johan Westin 1778 tillstånd att bygga ett större hus med brutet tak och flera kupor och med yttertrappor till vindarna, densamme 1787 att uppföra en tvåvåningsstenhustillbyggnad med tio fönsteraxlar å gaveln. Gårdsplanen är å ritningen sluttande. 1792 anhöll garverialdermannen Johan (Jean) Westin att få uppföra en stallbyggnad, 1853 A. V. Lundin att få förändra det åt öster på tomten belägna magasinshuset och mellan detta och gatan uppföra en ny stenbyggnad, 1867 densamme att få uppföra en nybyggnad vid gatan, nr 7, i två våningar, det nuvarande prydliga huset. En ritning av år 1861 visar samma hus från sjösidan. Flera av de äldre husen stå åtminstone delvis kvar.

Ägare: (tomten 3) 1740 garvaren Lars Zethelius, 1782 garvaren G. A. Zethelius, 1785 assessor J. L. Odhelius, 1817 garvaren J. Westin Gustafsson, 1823 fabrikören N. Schönmeyer, 1826 garvaren J. Westin Jakobsson, 1854 garvaren A. V. Lundin; (tomten 4), 1752 äldermannen J. Rahm, 1768 karduanmakaren J. G. Schultz, 1773 garvaräldermannen J. Westin, 1830 garvaräldermannen J. Westin Jakobsson, 1846 garvaren A. V. Lundin.

Genom Jonas Alströmers föranstaltande ankom en engelsk garvare till Stockholm, vilken undervisade tvenne bröder Zethelius i sitt yrke, vilket dessförinnan ej stod särdeles högt i Sverige. En annan engelsman sändes för dylikt ändamål till Göteborg.

Nr 8 Garvargatan, nr 12 Kungsholmstorg. Tillstånd att

vid Garvargatan uppföra detta tvåvåningshörnhus med fyra fönsteraxlar och brutet tak utfärdades 1755 för traktören E. Ek. Byggmästaren var Gottfried Francke. 1813 anhöll änkefru M. G. Nordenheim att få tillbygga huset. Ritningen visar takfall å gaveln, där det halvcirkelformiga fönstret nu sitter. En källarhals finnes vid gårdssidan. Ägare: 1735 handlanden M. von der Lieth, 1743 hovjägmästaren C. Meist, 1751 hovintendenten J. G. Lagertvist, 1753 rektorn O. Murén, 1777 fabrikören J. V. Isoz, 1793 assessorn K. J. Lindman.

Gottlandsgatan är den vidgade och västerut förlängda Sandbergsgatan.

Nr 45 Gottlandsgatan. Se nr 85 Götgatan!

Nr 51 Gottlandsgatan. 1829 erhöll entreprenören Karl Fredrik Arenius tillstånd för tillbyggnad av sten vid Stora Sandbergsgatan. Ägare: 1739 sillpackaren M. Hagelund, 1838 hovmålaren K. J. Fritze.

Nr 53 Gottlandsgatan. Snickarmästaren Heinrich Dumrath tilläts 1849 att reparera det gamla boningshuset, som i bottenvåningen har fyrrutiga fönster.

Nr 42 Gottlandsgatan. Se nr 89 Götgatan!

Nr 54 Gottlandsgatan. Se nr 56 Östgötagatan!

Gröna Lund och Mjölnergården å Djurgården. De båda med svalgångar försedda husen torde hava uppförts under 1700-talets förra hälft och användes tidigt för värdshusrörelse. Mjölnergården är det äldsta och hade i början av 1800-talet en med hästkraft driven mjölkvarn. Där var fordom det egentliga värdshuset.

2 tr. upp i Gröna lund ligger det nu s. k. »bellmansrummet», försett med delvis otydliga och utplånade vägg- och takmålningar, ett jaktstycke på den ena väggen och i taket en framställning av Israels brottning med Gud samt däröver en mycket otydlig överskrift: »Herr, ich lass . . . du segnest mich . . .» I Fredmans epistel nr 62 »angående sista balen på Gröna lund» nämnas målningar av Petter Lorens Hoffbro:

»Titta i taket! Jag lovar —
kors, vad helgon, solar och sken!

Hoffbro vårt öga begåvar
 både med änglar och påvar.
 Goliat själv, vill jag svärja,
 med röda strumpor och värja
 mot konung David slungar en sten.
 Absalon tumlar av öket,
 kung Ahasverus i köket
 ligger o. s. v.»

Gröna lund inrymde i mitten av 1800-talet en flickpension och kallades sedan länge Gamla skolhuset.

Gustav Adolfs torg. Operahuset, det gamla. På den södra delen av den plats vid Gustav Adolfs torg, som nu intages av Operahuset, och där även det förutvarande konsttemplet stod, reste sig fordom det av fältmarskalken greve Axel Lillie i mitten av 1600-talet uppförda palatset, som efter honom övergick till De la Gardieska släkten och sedermera förvärvades av överståthållaren friherre Karl Sparre. Denne överlät 1773 köpekontraktet på konung Gustav III, som redan då umgicks med tanken att uppföra ett tidsenligt operahus.

I januari samma år hade den s. k. kungliga operateatern i Bollhuset, på Slottsbacken, börjat sin verksamhet. Det var en gammal trälada, vars yttre man sökt hjälpa upp med några träpelare, men vars obekväma och oansenliga inre gav mycket att önska.

Sedan det gamla Lillieska palatset rivits, uppdrog konungen åt överintendenten friherre Karl Fredrik Adelcrantz, en av det samtida Europas främsta arkitekter, att uppgöra ritningar för det tillämnade operahuset. Grunden lades 1775, och 1782 den 30 september skedde den högtidliga invigningen, varvid uppfördes operan Cora och Alonzo med text av Gudmund Göran Adlerbeth och musik av Johann Gottlieb Naumann, som konungen lätit inkalla i riket.

Samtidigt med husets uppbyggande inköptes Ekebladiska huset vid torget och Arsenalsgatan för att inredas till övningssalar, klädmagasin m. m. Vid torget fingo de båda husen gemensam fasad, vilken pryddes med korintiska pelare och pilastrar och överst med en frontespis, som på en sten-

tavla bar den gyllene inskriften: »Gustavus III patrii musis» (Gustav III åt fäderneslandets sånggudinnor). Där ovan lågo tvenne lejon, som mellan sig höllo en sköld, försedd med riksvapnet. I samma rena och ädla stil om- och tillbyggdes en tid efteråt Torstenssonska palatset, som nu kallades Arvfurstens palats och jämte det mitt emot liggande Operahuset bildade ett helt med god verkan. Sådant det yttre av Gustav III:s operahus visade sig vid fullbordandet, förblev det huvudsakligen allt framgent. Några förändringar inomhus gjordes emellertid, såsom uppförandet av den femte raden, förändringar och anordningar av sittplatser m. m.

Gustav IV Adolf, som i början av sin regering uppmuntrade sin faders skapelse, blev med tiden ingen vän av densamma. År 1806 befallde han, att operaföreställningarna skulle alldeles upphöra, och följande år, den 16 mars, årsdagen av den olycksdiga maskeradens, att Operahuset skulle rivas, platsen jämnas och Gustav II Adolfs staty där uppställas. Detta påbud väckte både häpnad och sorg. Verkställigheten därav uppdrogs åt en kommitté, men denna gick så långsamt till väga och konungen fick så mycket annat att tänka på, att rivningen blev uppskjuten. Slutligen fick byggnaden en användning, som var mera i konungens smak, nämligen som sjukhus för dem, som ledo av den s. k. »lantvärnssjukan». Strax efter hans avsättning öppnades åter huset ej blott för sitt ursprungliga ändamål utan även för uppförandet av större dramatiska skådespel.

Den 30 november 1891 gavs den sista föreställningen å den scen, som i 109 år utgjort härden för ett rikt konstliv. Sedan ridån gått ned efter operan *Den bergtagna*, avlägsnade sig publiken långsamt och tyst vid tanken på de högtidsstunder, som förflutit inom de murar, som snart skulle falla.

Götgatan. Se Palats och kåkar, första samlingen!

Nr 19 Götgatan, nr 2 och 4 Hökensgatan. Hovslagaren Nikolaus Töpfer fick 1756 tillstånd att tillbygga den nuvarande andra våningen och pålägga det brutna taket, 1781

apotekaren Arvid Ithimeus att uppföra ett hus vid Hökengatan, varigenom gården blev kringbyggd, och 1790 att bygga ett vagnshus till vänster om den med kryssvalv prydda inkörsporten vid denna gata. Senare hava husen undergått förändringar. Se Palats och kåkar, första samlingen! Ägare: 1725 urmakaren Anders Fredman, 1738 snickaren K. Ståhlbom, 1756 sjökaptenen N. Stille, s. å. hovslagaränkan Anna Töpfer, 1758 hovslagaren N. Töpfer, 1761 snickaren L. Neubert, 1764 boktryckaren K. Stolpe, 1854 apotekaren Z. Wikström. Nr 4 ägdes 1778 av änkefru M. M. Behmer och 1730 av vagnmakaren J. H. Marquard.

Nr 21 Götgatan. Tillstånd att uppföra detta stenhus i tre våningar, med fyra fönsteraxlar och ingång till vänster söktes 1757 av madame Böcker och 1861 av köpmannen V. G. Paterssen för påbyggnad av en vindsvåning. Före och efter sistnämnda år hava ändringar och nybyggnader företagits. Ägare: 1727 sadelmakaren H. J. Gyeck, 1756 sjökaptenen L. Böker, 1765 boktryckaren J. G. Lange junior, 1772 madame C. Rising, född Gröning, 1792 guldsmeden S. Westerstråhle, 1816 hökaren J. Leverins änka.

Nr 25 Götgatan (Svartensgatan). Ett äldre hus fanns 1757 i hörnet och tillbyggdes vid Svartensgatan av S. Mellenius. Ritningen visar tre våningar. Den fjärde jämte andra ändringar tillkom under 1860-talet. Flyglarna förskriva sig även till 1700-talet.

Nr 43, 45 och 47 Götgatan. 1761 anhöll trädgårdsmästaren Kristian Osthoff att få uppföra ett drivhus av sten, 1766 att få bygga ett stenhus i trädgården med en våning, port å mitten och två fönster å vardera sidan om denna, det nuvarande husets bottenvåning, och 1783 att få uppföra en uthusbyggnad av sten med vagnslider, vedbod, stall och fähus. 1817 beviljades tillstånd för trädgårdsmästaräldermannen Fredrik Holmgren att påbygga boningshuset, vilket erhöll sitt nuvarande utseende med brutet tak och två kupor och även samma fönsteranordning på gaveln som nu, och 1820 att tillbygga det gamla drivhuset, som erhöll två våningar. 1860

anhöll trädgårdsmästaren K. G. Björn att få »anbringa glastak å ett sedan längre tid tillbaka uppfört drivhus». Senare har denne företagit ändringar. 1720 var trädgårdsmästaren Lars Swarth ägare och 1751 Anton Hindrich Jemnich (G-). »Björnska trädgårdens» västra del kallas 1674 »Hans Wielers änkas trädgård», dess östra »Jean de Flons nu Adelcronas trädgård».

Nr 55 Götgatan, nr 4 A Folkungagatan. Det här belägna värdshuset Hamburg hade i sin skylt en avbildning av staden Hamburgs rådhus. Bland de i källarlokalen förvarade glas, ur vilka de dödsdömda drucko på färden till Galgbacken utanför Skanstull, fanns även J. J. Anckarströms. År 1847 voro de skingrade. På husväggen vid Götgatan synas ännu konturerna av det tvåvåningsträhus, som inrymde värdshuset.

Nr 57 Götgatan, nr 6 A Folkungagatan, nr 1, 3 och 5 Kocksgatan. 1779 fick bryggaren Sven Roos tillstånd att uppsätta nytt tak och företaga inredning av rum i ett tvåvåningshus med elva fönsteraxlar emellan Rådmans- och Bagaregatan, 1804 bryggaren G. Lychou att uppföra vagnshus, vedbodar m. m. i hörnet av Göt- och Bagaregatan, 1862 destillator K. V. Ahlbom att inreda det gamla magasinet på gården samt senare att göra förändringar och 1865 köpmannen A. Bexelius att göra tillbyggnader m. m. på det stora tomtområdet, där flera av de gamla byggnaderna återfinnas.

Nr 85 och 87 Götgatan, nr 45 Gottlandsgatan. 1817 erhöll statsministern greve Lars von Engeström tillstånd att uppföra ett envåningshus av sten med välvd port, ett fönster på vardera sidan och takfall åt alla sidor. Huset som utgjorde en barmhärtighetsinrättning, stiftad av greven och hans maka, grevinnan Rosalie Chlapovska, såsom en inskrift ovan porten angav, »till minne av en älskad dotter», Eufemia, vilken året förut avlidit i Posen. Det kallades Eufemias fattighus, vilket 1888 inlöstes av Stockholms stad för 8,000 kronor, som tillfölla stiftelsefonden.

Nr 89 Götgatan, nr 42 Gottlandsgatan. 1766 anhöll bryggaren Johan Ruth att få tillbygga ett äldre hus vid Post-

mästarebacken. Ritningen visar ett hörnhus med sju fönster i bredd och hög stenport, 1837 fick bagaren A. J. Widgren tillstånd att reparera och ändra husen härstädes.

Nr 18 Götgatan, nr 1 S:t Paulsgatan. 1741 begärde tobaksspinnaren J. Hofwing tillstånd att uppföra stall, 1774 sjökaptenen Martin Kruse att bygga trä- och stenhus i en våning och inkörsport emellan dessa, 1785, då fabrikören Johan Hofwing var ägare, fanns »det stora huset» vid Götgatan och skilt därifrån genom en kryssvälvd inkörsport ett fabriks- hus vid S:t Paulsgatan. Sammanhängande med detta uppfördes ett nytt magasinshus. Under 1860-talet och senare hava om-, på- och tillbyggnader företagits. Den nämnda inkörsporten och ingångsporten vid Götgatan äro nu försedda med kryssvalv och prydliga dörrar. Den senare har en girland och droppar i överstycket. En del av tomtområdet, nr 2, ägdes 1725 av kirurgen M. German och 1760 av kryddkramhandlaren G. Wikman.

Nr 22 Götgatan, nr 13 Repslagargatan. Sockerbagaren Anders Lindström anhöll 1771 om tillstånd att göra en två våningars tillbyggnad av sten intill ett äldre hus med nämnda höjd, kopparslagaren Nils Sandman 1777 att bygga ett stenhus, verkstad, med en våning och tre fönster, lagmannen Erik Petter Laurin 1833 att uppföra en nybyggnad i två våningar »i fortsättning med stora stenhuset vid gatan» och protokollssekreteraren K. P. Laurin 1850 att påbygga den tredje våningen. Flera förändringar hava vidtagits under 1800-talets senare hälft. Se Palats och kåkar, första samlingen! Det där omnämnda trähuset tillhör nr 28 Götgatan.

Ägare: 1724 kamreraren N. Widing, 1707 sockerbagaren A. Lindström, 1811 lagmannen A. P. Laurin, 1833 notarien K. P. och köpmannen G. P. Laurin, 1858 snickarmästaren N. Wadstein.

Nr 34 Götgatan, nr 2 Södra Bangårdsgatan. 1737 var »vagnmakaren mäster Elias Feiff sinnad att låta uppbygga ett stenhus med en eller två våningar hög och en välvd källare under». Ritningen visar två våningar, fem fönster-

axlar och inkörsport till vänster. 1780 fick hovslagaren Lars Wickman tillstånd att företaga en tillbyggnad vid Götgatan och reparera det gamla huset. Hela gården blev då kringbyggd. 1788 års ritning, ingiven av samme ägare, visar huset såsom nu med två våningar, fjorton fönsteraxlar och den nämnda inkörsporten på husets mitt samt två dylika till vänster därom. Vid den södra porten lågo i bottenvåningen två krogrum, den mellersta ledde till smedjan. Ändringar i husen hava gjorts 1841 av kopparslagaråldermannen A. J. Löfgren, 1849 av brukspatronen E. Heijken-skjöld, 1852 och 1877 av klenmeden A. J. Wickman.

Nr 40 Götgatan. 1825 gjorde sadelmakaren Jonas Bergdahl anmälan om uppförande av ett vagnshus och 1827 om »tegelrevetering å huset vid gatan och inredning av våningsrum över stallbyggnaden till lika höjd med boningshuset», som nu har två våningar.

Nr 44 Götgatan (Folkungagatan, Södra Bantorget). Slaktaren V. Djurberg erhöll 1770 tillstånd att uppföra en stallbyggnad bredvid ett trähus med bagarstuga. 1772, då han ämnade bygga ett fähus, nämnes den gamla träbyggnaden och det nyare stenhuset. 1775 anhöll löjtnanten och murmästaren Peter Serén att i hörnet av Göt- och Råd-mansgatan, nu Folkungagatan, få uppföra ett stenhus i vinkel med ett trähus och 1865 murmästaren A. M. Atterberg att få nedriva ett boningshus av trä och uppföra ett stenhus, vilket nu ej är befintligt. 1759 var slaktaren J. Djurberg ägare, 1799 bisittaren i slaktarämbetet A. Floor, 1834 kofferdiskepparen F. B. Bissmark, 1843 murarverkmästaren J. E. Rydberg.

Nr 46 Götgatan. 1762 fick hökaren P. Storie tillstånd att bygga uthus, 1776 fabrikören och köpmannen Nikolaus Pauli att uppföra ett stenhus vid gatan med två våningar, 10 fönstermittlar och en längre korridor i bottenvåningen vid gårds-sidan och där i vinkel ett kryssvälvt större rum, bredvid vilket ledde en trappa till den övre våningen, och 1780 att »uppföra en byggnad inne på gården jämte det nu stående

4. Palats och kåkar.

stora huset», vilket enligt ritningen hade tre våningar. Nybyggnaden hade två sådana med vedbodar och bagarstuga i den nedre. 1797 erhöll kungl. sekreteraren Karl Vilhelm Salenius medgivande att i hörnet av Göt- och Rådmansgatan bygga ett stenhus med två våningar och fem fönsteraxlar, 1852 fabrikören J. N. Sandström att förändra fönster till dörrar, 1856 f. d. bankkamreraren K. Huldt att ombygga och inreda orangeribyggnaden vid Fatburssjön till färgeri, 1863 katolska församlingen att få vidtagna förändringar och påbyggnader av de äldre husen »med anledning av det förfallna och bofälliga skick, varuti en del av de vid gatan belägna hus sig befinna». Ritningen visar den nuvarande fasaden vid Götgatan. Det mellersta gårdshuset, som är det äldsta på platsen, har raka och x-formiga ankar Slutar, välvd portal med kulornament och överst en urna. I förstugan och trappgångarna finnas kryssvalv och i väggarna rundbågiga valv. Källardörrarna äro försedda med prydliga beslag. I några av rummen märkas kakelugnar, tillverkade vid Marieberg. Målningarna på väv i en av skolsalarna uppgivas vara från 1600-talet och föreställa jakt, skörd, sjölandskap m. m. I murarna vid den västra gårdssidan sitta raka ankarjärn med upprullade blad över första och andra våningen.

1739 ägde handelsmännen J. och N. Pauli tomten nr 2, 1745 hökaren P. Storie och 1771 stadstjänaren P. Kjellström tomten nr 3, 1762 N. Pauli hela området, likaså 1797 hovjuveleraren B. Sander, 1814 bryggaren J. D. Rosenblad, 1847 brukspatronen G. Sjöqvist, 1856 byggmästaren E. O. Åkerlund, 1858 katolska församlingen.

Nr 52 Götgatan. 1885 blev ingenjör H. T. Cedergrens nybyggnadsansökan ej bifallen. Däremot företog han reparationer till följd av polisrapport. Flera gamla hus kvarstå.

Nr 54 Götgatan, nr 36 Blekingegatan. Postförvaltaren J. F. Gråberg fick 1841 tillstånd att i hörnet av Götgatan och »Sahlbergs gränd» å det ännu kvarstående envåningsträhuset sätta nytt brutet tak, av portgången inrätta förstuga samt uppföra en tillbyggnad av sten, innehållande kök m. m.

1723 var hökaren M. Hagman ägare, 1753 trädgårdsmästar-
änkan C. Planberg, 1762 slaktardrängen E. Wimmersten,
1780 packhusarbetaren P. Långberg, 1802 viktualiehandlaren
P. Giöthman.

Nr 56 Götgatan (Västra Kvarnträsk). Hökaren Johan Behm
anhöll 1755 att vid Götgatan och Postmästarebacken få
uppföra ett stenhus med en våning, fem fönsteraxlar, ingångs-
och inkörsport, möjligen det kvarstående till- och påbyggda
huset, som har porten på mitten igenmurad och ingång
från gården. 1777 ämnade spannmåls-, minut- och viktualie-
handlaren Nikolaus Wickman bygga bagarstuga.

Ägare: 1739 bonden Erik Vilhelmsson Schörling, 1743
hökaren K. Beckman, 1780 d:o S. N. Wijkman, 1784 d:o
P. Giöthman, 1811 d:o K. J. Norman, 1830 tullinspektoren
J. F. Thorsell, 1830 »curator ad litem» O. Hambræus, på
1860-talet kammarjunkaren G. H. Ehrenhoff.

Nr 60 och 62 Götgatan. Se nr 3, 5 och 7 Västra Kvarnträsk!

Nr 86 Götgatan. 1763 anhöll timmerkarlen Anders Wi-
gren att få göra en tillbyggnad av en våning till ett äldre
stenhus, 1843 parmmätaren E. Pettersson att få uppföra
ett stenhus, det nuvarande, med två våningar och tre fönster-
axlar och 1846 att få bygga ett stenhus i st. f. en träbyggnad.
Ritningen visar ett fristående envåningshus med två fönster
på tre sidor, dörr och ett fönster på den fjärde. På gården
står ännu ett stenhus i två våningar, om- eller påbyggt.

* *
 *

Hammarbygatan benämndes 1674 Rådman Lars Franckes
gata.

Hamngatan skrevs 1645 och 1722 Hampnegatan. Delen
mellan Regerings- och Norrlandsgatan kallades 1815 Enke-
husgränden. Gatan väster om Regeringsgatan nämndes for-
dom Styckgjutarebacken och Styckgjutareträsk. Se Palats
och kåkar, första samlingen, sid. 86!

Nr 11 Hamngatan, nr 38 Norra Smedjegatan. År 1743 inlämnade gälbjutaren Friedrich Reijf ritning till ett tvåvåningsstenhus söder om hörnhuset och 1751 en sådan till det senare, som 1770, då det ägdes av skraddaren N. Bjurström, såsom nu hade tre våningar samt ingång vid norra sidan. Byggnaderna hava sedan dess flera gånger förändrats men äga många äldre delar i behåll vid både gator och gård.

Nr 17 Hamngatan, nr 3 A och B Malmskillnadsgatan. Aktuarien i kammarkollegium Petter Nicander erhöll 1769 tillstånd att bygga en större uthusbyggnad å denna tomt. 1820, då hattmakaränkan Anna M. Lundberg var ägare, uppfördes även ett uthus.

Nr 22 Hamngatan, nr 45 Regeringsgatan. 1834 anhöll överstekammarjunkaren Fr. Friesendorf att få förändra gaveln samt göra en envåningstillbyggnad mellan stora huset och uthuslängan vid Styckgjutarebacken. Huset har å ritningen tre våningar, brutet tak och kupor och på gaveln två fönster i höjd med dessa samt ett därovan. Det är senare påbyggt och förändrat.

Nr 28 Hamngatan. Se nr 34 A Malmskillnadsgatan!

Nr 30 Hamngatan, nr 5 Malmskillnadsgatan. 1799 blev tillstånd beviljat för sadelmakaren Olof Björklund att uppföra huset i hörnet av Styckgjutarbacken. Ritningen visar fyra våningar och sex fönstermittlar vid Malmskillnadsgatan, bottenvåningen rusticerad och den fjärde våningen med fyrutiga fönster och två trappuppgångar, den ena från gården, den andra vid den sistnämnda gatan.

Ägare: 1720 handskmakaren A. Bartz, 1735 lakejen G. Hult, 1749 kakelugnsmakaren P. Schmell, 1755 madame Hägg, 1818 kryddkramhandlaren A. Castelin, 1859 överstelöjtnanten F. V. Lode, 1877 fru E. Smerlings barn.

Nr 32 Hamngatan. 1804 anhöll kakelugnsmakaren Jos. Öfverberg Hansson att få bygga uthus, innehållande i bottenvåningen stall, bagarstuga och verkstad, i andra våningen foder-skulle, målarrum, magasin, drängkammare och gesällkammare.

Ägare: 1749 kakelugnsmakaren P. Schmell, 1789 d:o J. P. Schmell, 1806 gälbjutaren J. F. Collvin, 1810 d:o B. Hofgren, 1856 d:o K. A. Lundquist, 1874 apotekaren Numa Pettersson.

Nr 36 Hamngatan. Handelsmannen och bryggaren Nils Ölmenström anhöll 1759 att få bygga ett tvåvåningshus med fyra fönstermittlar och särskild inkörsport till höger »uti Styckgjutaregränden». Ansökan är undertecknad: »På mäster Dan. Forsbergs vägnar: Petter Roos.» Se nr 58 Kammakargatan. 1771 begärde Nils Ölmenström tillstånd för om- och tillbyggnader.

Hantverkargatan hette 1718 Stora Munklägersgatan, 1719 Stora Kyrkgatan, 1728 Målaregatan.

Nr 3 Hantverkargatan, som nu upptages av Karolinska institutet, har ännu byggnader kvar från den tid, då ett glasbruk var här beläget. Detta inrättades 1676 i Klara församling och flyttades 1688 hit. Platsen var en liten ö, som förenades med Kungsholmen genom utfyllning. 1815 nedlades fabriken. Kvarteret heter ännu Glasbruket. Se Stora Glasbruksgatan!

Herkulesgatan kallas 1718 Brunnsgränd. Se nr 41 Norra Smedjegatan!

Nr 1 Herkulesgatan. Se nr 11 Regeringsgatan!

Nr 3 Herkulesgatan. Se nr 14 Norra Smedjegatan!

Nr 5 Herkulesgatan, nr 5 Norra Smedjegatan. Skräddaren P. Ullberg erhöll 1754 tillstånd att i hörnet vid Smedjegatan uppföra ett stenhus i tre våningar och 1757 att bygga ett tvåvåningsstenhus inne på gården. 1780 anhöll handelsmannen, fabrikören C. H. Poudret («Poudrie») att få bygga ett mindre gårdshus. 1799, då husen ägdes av handelsmannen Pierre Poudret, visade fasaden vid Herkulesgatan tre våningar och åtta fönstermittlar, yttertrappa och portal såsom nu. 1805 byggde han vedbodar. Från 1851, då yttertrappan delvis inflyttades, tillkom den fjärde våningen. Egendomen innehades då av spegelfabrikören K. T. Svanberg. Andra ägare: 1744 skomakaren J. Gröndahl, 1748 guldsmeden J. Steinfort, 1778 fabrikören Johan Frantz.

Nr 2 Herkulesgatan. Se nr 13 Regeringsgatan!

Holländargatan nämnes 1720 S:t Olofs Norra Kyrkogata. Se Palats och kåkar, första samlingen! Holländargatan, Holländarvägen å Söder hava sina namn efter vinskänken Alexander van der Huff, som här ägde tomter, av vilka den ena friköptes 1669. Han levde ännu 1674. Se nr 14 Västra Kvarngränd!

Nr 6 Holländargatan, nr 5 Olofsgatan, nr 9 Tunnelgatan. 1810 begärde »ryttmästaren och bryggaren» Abraham Westman Joh:son att få uppföra vagnshus, stall- och fähus av sten samt göra åtskilliga förändringar av förut befintliga hus. Den kringbyggda gården med sina ålderdomliga hus med brutna tak och många vindskupor torde hava åtskilligt kvar från nämnda och även äldre tid. I hörnet vid Tunnelgatan låg i senare delen av 1800-talet en krog, kallad »Petersburg».

Nr 8 Holländargatan, nr 12 Tunnelgatan, nr 7 Olofsgatan. År 1777 anhöll bagaren Jakob Westman Eriksson att få göra en tillbyggnad av sten vid gårdssidan. Från 1818, då bagaren J. Plath sedan 1805 var ägare, bevarar huset portalen och övre våningen vid Holländargatan. Ägare: 1742 bagaren K. Kristiansson Hansson, 1756 köpmannen Georg Seton (Setton), 1768 bagaren Gabriel Paulsson, 1793 d:o J. I. Lind, 1835 professorn P. Krafft, 1836 bagaren T. F. Leffler, 1842 d:o F. Althainz, 1851 d:o P. G. Ljungholm.

Nr 28 Holländargatan, nr 53 Rådmansgatan. Tobaksfabrikören Gabriel Lidman fick 1788 tillstånd att »bygga i lika höjd och fasad med det gamla huset», det södra. Huset har vid gatan bottenvåningen rusticerad och den övre prydd med licener samt vid gårdssidan brutet tegeltak. En stor lind på gården kvarstår som en rest av den forna trädgården. 1724 var stadsvakten N. Eek ägare, 1742 korpralen Karl Elfvendahl, 1749 slottssnickaren K. E. Sten, 1769 lantmannen Karl Lundin, 1812 bokhållaren F. Hilgendorff.

Nr 30 Holländargatan, nr 62 Rådmansgatan. 1833 uppförde slottsmurmästaren K. G. Wretberg ett envåningshörnhus

enligt ritning med fyra fönster till höger och ett till vänster om porten. 1783 var murgesällen Jakob Fredin ägare.

Nr 32 Holländargatan, nr 17 Saltmätargatan. Huset fanns 1815, då hovsnickaren Anders Broman anhöll att få »uppdraga norra delen av stenhuset åt gatan, som nu befinnes i odugligt stånd, till lika höjd med det där förutstående samt att påsätta nytt tak med tegel». Huset har nu två våningar vid gatan och tre vid gården, brutet tak och fem vindskupor samt två flyglar i tre våningar. I våningen tre tr. upp finnas flera enkelrum med egna ingångar, öppna spisar, blåblommiga kakelugnar med varje kakel olikt det andra. Det uppgives, att här inrymts ett hotell, »Vita vingarna»(?).

1757 var gardessoldaten J. Sjöblom ägare, 1846 krigsrådet G. A. av Sillén.

Nr 34 Holländargatan. Se nr 17 Saltmätargatan!

Nr 43 Hornsgatan. Swedenborgs lusthus. En på huset uppsatt järntavla angiver, att Emanuel Swedenborg, naturforskaren och mystikern, född i Stockholm 1688, son av dåvarande pastorn vid livregementet, sedermera biskopen i Skara Jesper Svedberg, ägt och bebott denna tomt från 1743 till 1772. Minnestavlan, som bär Swedenborgs porträtt, uppsattes 1888 av hans läras, nya kyrkans, bekännare. Det förfallna lusthuset fanns kvar på denna plats till 1896, då det flyttades till Skansen, där det nu befinner sig i gott skick.

Under den berömda naturforskarens tid var det omgivet av blomsteranläggningar. Här skall denne ofta hava haft möten och samspråk med avlidna personer. Riksrådet Karl Gustav Tessin, som en gång besökte honom här eller i hans bostad, fann då »en 73-årig gubbe, till det yttre alldeles lik fadern, biskop Svedberg, fryntlig, glad och språk-sam, nöjsam i umgänge, vänlig, hövlig, öppenhjärtad, ingalunda envis, snarsticken eller inbilsk utan dömande väl både om tider och folk, tydande allt till det bästa». De samtalade huvudsakligen om andevärlden, varvid Swedenborg berättade, att varje gång, då han var ensam, kommo änglar och avlidna till honom. De senare upphörde merendels med

sina besök efter loppet av ett halvt år, emedan de glömde det timliga och förblevo i sitt himmelska hemvist. Vid avskedet yttrade han, att Tessin troligen även i den andra världen skulle komma att tillhöra rådet, men denne betackade sig under försäkran, att han haft nog därav i denna.

Swedenborg dog i London 1772 och blev där begravnen i Svenska lutherska kyrkan, men år 1908 flyttades hans stoft till Bielkeska gravkoret i Uppsala domkyrka.

Nr 10 Hornsgatan. 1760, året efter »Maria brand», anhöll handelsmannen Lars Morien att vid gatan få företaga en nybyggnad med fyra våningar, fem fönsteraxlar och med inkörsporten och andra våningens mittparti såsom nu rusticerade. 1763 fick vinskänken H. E. Fuhrström medgivande att »anständigt sammanbinda två hus under en fasad», varvid huslängan erhöi den nuvarande fönsterindelningen och delvis bibehållen rusticering. Det östra gårdshuset har i muren två raka ankarjärn. Källardörrarna prydas av rosetter m. m.

Nr 12 Hornsgatan. 1783 erhöi köpmannen Petter Hagberg tillstånd att uppföra gårdshus, stall, vagnshus m. m.

Nr 14 Hornsgatan. 1757 erhöi vinskänken Hans Erik Fuhrström tillstånd att uppföra en gårdsbyggnad i två våningar och 1759 huset vid gatan med samma höjd, port och fönsteranordning som nu. Över första och andra våningen i det norra och östra gårdshuset sitta raka ankarjärn och ett dylikt över inkörsportens valv vid gårdssidan. De smala, smidda trappäckena torde härstamma från byggnadstiden.

Nr 16 Hornsgatan. Ägare: 1769 kopparslagaränkan S. Adolphs kreditorer, 1770 sockerbagaren J. P. Aschan, 1774 logarvaren K. Widman, 1794 hattmakaren J. A. Lundberg, 1833 läderhandlaren K. H. Boberg, 1853 änkefru A. L. Boberg.

Nr 18 Hornsgatan. Kamreraren i krigskollegium Johan Schagerström begärde 1760 att få »fullfölja dess avbrända husbyggnad», som då erhöi tre våningar och nuvarande fönsterindelning. Portomfattningen är av trä, i muren vid

portgången är anordnat ett skåp, fönstren vid gårdssidan hava gamla beslag och luckhakar. 1861 skedde förändringar.

Nr 20 Hornsgatan. Handelsmannen Nils Åhlin fick 1759 tillstånd att reparera sitt hus, som även då hade tre våningar, brutet tak och tre fönsteraxlar. Portdörrarna hava cirkelrunda ljusgluggar, sniderier och pryddlig portklapp. Vid gården märkas raka ankarjärn mellan första och andra våningen och en gammal källardörr med rosett och kraftiga beslag.

Nr 22 Hornsgatan har gamla portdörrar med sniderier. I gårdshuset finnas smårutiga fönster med grönaktiga glas och gamla beslag. Ägare: 1720 manufakturisten T. Lundberg, 1758 perukmakaren F. Frestare, 1845 kopparslagaren J. Näsman's döttrar.

Nr 24 Hornsgatan, nr 5 Ragvaldsgatan. Ritningen av 1781, då assessor P. H. Strömbom var ägare, visar två våningar och såsom nu fem fönsteraxlar samt rusticerat mittparti med välvd portal. 1812 anhöll fabrikören J. K. Fougth att få påbygga den nuvarande tredje våningen jämte frontespis med ett fönster och det brutna taket samt uppföra två gårdsflyglar. Den välvda sandstensportalen, omgiven av rusticering, har snidad losholts över de gamla dörrarna. Ingången till den kringbyggda gården leder från källaren, som är försedd med nischer och halvcirkelformiga valvbågar. Sådana finnas ock i förstugan vid trappgången. Ägare: 1757 kaptenen och stadsarkitekten J. E. Carlberg, 1774 kamreraren K. Meijer, 1792 bankkassören A. Kolmodin, 1795 överinspektoren K. L. Fineman, 1811 kaptenen och fabrikören J. K. Fougth, 1836 änkefru G. V. Trädgård.

Nr 30 Hornsgatan. 1733 anhöll urmakaren E. Lindgren att få uppföra ett tvåvåningshus med nuvarande fönsterindelning. Senare har huset blivit till- och påbyggt med den tredje våningen. I portgången märkas fem kryssvalv och i den nedre förstugan tre sådana. Vid gårdssidan finnas gamla fönsterbeslag i bottenvåningen. Den tredje våningen och andra förändringar hava tillkommit under 1800-talet.

Nr 32 Hornsgatan, nr 7 Maria Trappgränd, nr 15 Brännkyrkagatan. 1737 anhöll mätaren Hindrick Nyman att få uppföra ett hörnhus »vid Hornsgatan och bagar Höks plats mitt över Maria kyrka». 1737 var emellertid repslagaren Erik Nyman ägare av stenhuset, vadan en namnförväxling här torde förekomma. Ritningen visar två våningar och fem fönstermittlar vid nämnda gata. 1759 företogos förändringar av bagaren Fredrik Nymans arvingar. Ritningen till huset vid Trappgränd visar då två våningar och fem fönstermittlar samt brutet tak. 1861, då egendomen tillhörde tobaksfabrikörerna Brinck och Hafström, fingo husen vid de tre gatorna tre våningar. Inkörsporten vid Trappgränd är försedd med tunn- och kryssvalv. Se nr 15 Brännkyrkagatan! Ägare: (tomten nr 5) 1737 repslagaren E. Nyman, 1760 bagaren E. F. Nyman, 1761 d:o E. Nyman Fredriksson, 1778 tobaksplantören Apelgren; (nr 6) 1745 byggningsbokhållaren J. Widman, 1760 assistenten J. Widman, 1784 tobaksplantören H. Apelgren; (nr 7) 1733 plåtslagaren E. Möller, 1761 plåtslagaren J. Almquist, 1767 sprutlagaren P. Liljeskog, 1785 H. Apelgren; (nr 5, 6 och 7) 1793 kungl. sekreteraren P. Fredriksson och direktören P. G. Fast, 1809 köpmannen Th. Aspelin, 1860 fabrikörerna Brink och Hafström.

Nr 34 Hornsgatan, nr 10 Maria Trappgränd. Stenhuggaråldermannen Johan Petter Blom fick 1775 tillstånd för uppförande av ett hörnhus med tre våningar och fyra fönsteraxlar och brutet tak liksom nu. Den närmaste flygeln vid gränden hade även då tre våningar och fyra fönsteraxlar och inkörsport och den norra respektive två och tre samt inkörsport i norr. 1790 erhöll slottsstenhuggaren Johan Adolf Göthe tillstånd att »sätta en våning å dess flygel». Ritningen stämmer, vad flyglarna beträffar, i huvudsak med 1775 års ritning och det nutida utseendet. Den vackra välvda portalen vid Hornsgatan bär årtalet 1668. Även gårdshusen vittna om hög ålder. Ägare: 1741 änkefru H. Grubb, 1755 auskultanten i bergskollegium J. E. Geyer, 1757 hovmarskalken P. Hierta, 1759 handelsmannen A.

Alardie, 1826 sadelmakaråldermannen J. Fagerberg, 1831 änkefru S. V. Kemner.

Nr 36 Hornsgatan, nr 19 Brännkyrkagatan. 1760 gavs tillstånd för handelsmannen och hökaren M. Zelling-Adams-son att uppföra ett trevåningshus med fem fönsteraxlar och välvd inkörsport och 1781 för sockerbruksidkaren P. Gödecke att på- och tillbygga huset. Det erhöll då sin nuvarande höjd och fönsterindelning. De mindre fönstren i bottenvåningen och den nuvarande välvda porten med ett runt fönster i tympanon och rusticerad omgivning igenfinnas å ritningen. 1783 anhöll han att få vidtaga förändringar i byggnadsplanen. 1806 fingo P. Gödecke och son, brukspatronen J. Gödecke, tillstånd att uppföra stall. Ägare: 1768 köpmannen W. Taylor, 1818 köpmannen J. L. du Rees, 1824 köpmannen J. K. Holmqvist, 1838 sockerbruksidkarna G. F. Åhrberg och J. V. Fagerberg.

Nr 38 Hornsgatan, nr 11 Bellmansgatan, är väl bevarat sedan byggnadstiden. Tillstånd till dess uppförande lämnades 1759, och ägaren var kryddkrämaren Petter Lindell.

Nr 40 Hornsgatan, nr 18 Bellmansgatan. Tillstånd för uppförande av ett stenhus med två våningar, inkörsport och fyra fönstermittlar gavs 1759 åt hattmakaren Märten Strehlitz och 1760 åt bankokamreraren A. Berg att förse huset med den tredje våningen. Huset hade såsom nu fem fönsteraxlar och rusticerad bottenvåning och tre portar med sandstensomfattning. 1765 begärde densamme att få uppföra uthus. Den mellersta porten har vackra dörrar med sniderier och rusticerad omgivning. I de båda butikerna finnas kryssvalv. Huset är senare påbyggt.

Nr 42 Hornsgatan. Hökaren Olof Falk erhöll 1760 tillstånd att bygga ett trevåningshus med rusticerad bottenvåning och samma fönsterindelning som nu och följande år att uppföra nybyggnader vid gården, som då blev kringbyggd.

Nr 44 Hornsgatan. Kryddkrämaren Petter Westbeck uppförde efter tillstånd från år 1759 ett tvåvåningshus med nuvarande fönsterindelning. Ett äldre tvåvåningshus fanns

då i nordvästra hörnet, möjligen det vid Brännkyrkagatan nu befintliga. 1764 anhöll han att få bygga gårdshus. 1734 var grevinnan A. M. Falkenberg ägare, 1794 handelsmannen M. Schult, 1799 klockaren E. Flygarsson, 1848 majoren I. F. Aminoff.

Nr 48 Hornsgatan, nr 27 Brännkyrkagatan. Handelsmannen Peter Justi anhöll 1759 att vid den förra gatan få uppföra ett trevåningshus med sju fönsteraxlar, inkörspport å husets mitt och två butiker samt rusticerad bottenvåning.

Nr 50 Hornsgatan, nr 13 Blecktornsgränd. 1762 anhöll bagaren Johan Tillander att här få verkställa en nybyggnad och 1772 bygga uthus med stall m. m. samt 1781 uppföra ett annat uthus. Flera om-, på- och tillbyggnader hava senare skett. I hörnet inrymdes under en längre tid källaren Linnéa, grundad av destillatorn K. V. Brandström, den siste innehavaren av Björngårdskällaren, i nr 27 S:t Paulsgatan, där rörelsen upphörde 1877 med anledning av husets rivning. Ägare: 1720 järnbäraren H. Björkman, 1739 klensmeds-gesällen J. F. Aveman, 1740 handelsmannen Jochim Donner, 1803 bagaren K. O. Tillander, 1805 d:o M. Rithou, 1818 d:o P. Fernquist, 1820 d:o J. V. Djurberg, 1834 d:o J. K. Karsten, 1839 destillatorn E. G. Brandström, 1846 bagaren P. R. Lundholm, 1857 d:o K. A. Bergström, 1859 d:o I. Eijbel, 1863 sockerbruksmästaren vid Hornsberg D. F. Cohrs.

Nr 54 Hornsgatan. 1771 erhöll fabrikören Per Berger Karlsson tillstånd att uppföra en uthusbyggnad. Ägare: 1742 manufakturisten A. Kijhlman, 1804 fabrikören A. M. Berger, 1839 sidenfabrikören A. Bergers änka.

Nr 74 Hornsgatan, nr 63 Brännkyrkagatan. Bryggaren Joh. Wahlström erhöll 1769 tillstånd att bygga ett tvåvåningshus med fem fönsteraxlar, brutet tak och frontespis, vilket torde kvarstå, tillbyggt med ytterligare fem fönsteraxlar. 1805 anhöll inspektoren vid järnvägen G. D. Hasswerd att få uppföra uthusbyggnad och 1807 påbyggnad av denna. 1816 var fabrikören J. P. Isoz ägare.

Nr 80 Hornsgatan, nr 67 Brännkyrkagatan. Tillstånd att

uppföra huset vid den förra gatan med nuvarande höjd och fönsterindelning erhöll 1752 spannmålshandlanden Lars Lund.

Nr 92 Hornsgatan, nr 79 och 81 Brännkyrkagatan. 1770 anhöll spannmålshandlanden Jonas Öhrman om tillstånd att göra en tillbyggnad vid gården.

Nr 9 Högbergsgatan. Se nr 9 Nytorpgsgatan!

Nr 19 Högbergsgatan, nr 14 Östgötagatan. 1842 anhöll bagaren J. Petrini att få uppföra »brutet tak i stället för vinkeltak å boningshuset», då två våningar såsom nu, och göra andra förändringar i därvarande hus. Ägare: 1727 bagaren M. Sperling, 1768 köpmannen I. Kegenwardt, 1842 J. A. Petrini.

Nr 21 A, B och C Högbergsgatan. Ansökan om tillstånd att bygga uthus, vedbodar, gjordes 1763 av sjökaptenen I. Fischer, 1793 av fabrikören Fredrik Greck att uppföra en nybyggnad, som sammanband två äldre hus, och 1842 av assessor Martin Kristoffer Jentzen att företaga åtskilliga förändringar. Möjligen finnas delar kvar av dessa byggnader.

Nr 31 Högbergsgatan. 1793 erhöll bokbindaren H. Kristoffer Richter tillstånd att uppföra ett stenhus med två våningar och fem fönsteraxlar, 1794 densamme att uppföra vedbodar, vagnshus och ett litet »drevhus», 1801 att uppföra en åttkantig »lusthusbyggnad mitt i trädgården, 1810 att tillbygga boningshuset, vilket då erhöll tre våningar och sex nya eller såsom nu tillsammans elva fönsteraxlar. 1863 och 1877 anhöll evangeliska brödraförsamlingen att få göra smärre förändringar. Ägare: 1724 hustru E. Forselia, 1861 herrnhutarförsamlingen. Se Palats och kåkar, första samlingen, sid. 143!

Nr 39 A och B Högbergsgatan. 1781 anhöllo juveleraren B. Sander och guldgravören Z. Sylvest att få uppföra ett envåningsstenhus med två fönster och ingång å långsidan, gårdshus 39 B, 1797 Sylvest att bygga ett fristående envåningshus med tre fönster i bredd och ingång på gaveln, gårdshus 39 B. Det innehöll ett rum utan eldstad. Dessutom gjordes anhållan om uppförande av ett åttkantigt brunnshus

på gården. 1875 begärdes tillstånd att uppföra en nybyggnad till Hem för frigivna kvinnor, som 1895 kallades Drottningens skyddshem, 39 A. Trähuset vid gatan, »Drottning Kristinas jaktlott», 39 B, torde vara det äldsta på platsen. Ägare var 1767 rådmannen J. Collin och 1848 fröken L. A. Cronland.

Nr 41 Högborgsgatan. Se nr 21 Björngårdsgatan!

Nr 49 Högborgsgatan. Viktualiehandlaren J. Öberg erhöll 1839 tillstånd att »reparera och iståndsätta tegelreveteringen på boningshuset vid gatan och anbringa ytterpanel å såväl bonings- som uthus», antagligen de nu kvarstående husen.

Nr 8 och 10 Högborgsgatan. Krögaren Lidbeck fick 1753 tillstånd att göra en tillbyggnad vid gatan av två våningar och två fönsteraxlar till vänster om porten, på vars andra sida låg ett äldre hus. Den nya byggnaden sträckte sig inåt gården och hade ingång därifrån, och 1813 anhöll hovslagaren Erik Sandberg, som köpt den avbrända tomten av viktualiehandlaränkan Sara Broman, att få uppbygga husen vid gata och gård. Boningshuset erhöll fyra fönsteraxlar och ingång från gatan. 1832 gjorde snickaren J. G. Bolin ansökan om rätt att uppföra bonings- och uthus å norra och västra sidorna av tomterna, varvid husets fasad förlängdes och den andra ingången tillkom. Husen hava fyrrutiga fönster i första och tredje våningen.

Nr 14 Högborgsgatan. 1837 anhöll traktören F. Häggberg att få anlägga en kägelbana.

Nr 20 Högborgsgatan, nr 6 Roddargatan. Enligt en till bygnings- och ämbetskollegium 1758 inlämnad ansökan jämte ritning erhöll tornväktaren i Katarina Petter Boberg tillstånd att göra en tillbyggnad av två våningar å sitt hus vid Högborgsgatan, vilket han ägde sedan 1753. Ritningen visar två fönstermittlar, brutet tak, två vindskupor och trapphus vid gårdssidan. 1767 anhöll han att få uppföra en flygelbyggnad och 1783 att få bygga ett stenhus av tre våningar utom källarvåningen, den östra husdelen, samt vedbodan av sten inne på gården. Dessa hus stå ännu kvar. Ingångsporten är fortfarande belägen i källarvåningen vid

Högbergsgatan, såsom ritningen av år 1783 visar. En lång trappa med järnräcke leder härifrån till gården. Å den nämnda flygelbyggnaden synes ett skulpterat änglahuvud, vilket tornväktaren möjligen har ditsatt för att visa sin fromhet eller samhörighet med kyrkan.

Huset n:r 6 vid Roddargatan, f. d. Fiskargränd, är det äldsta och tillhörde på 1730-talet en båtsman Spegel och senare två systrar med samma namn. I gårdens nordöstra hörn vid detta hus är en trappa, som leder till en svalgång, en av de få, som ännu finnas i Stockholm. Hela det bebyggda området har sitt utseende väl bevarat från 1700-talet. Det är troligen på denne Boberg, som Bellman syftar i Fredmans epistel n:r 38, »rörande Mollbergs paradering vid korporal Bomans grav»:

Där går processen... Kamrater, vem är död i gränden?

Jo, korporal Boman, som låg så vattusjuk...

Där går orgtramparn, och så tornväktarn i Katrina,
krögarn på Sodom och krögarn på Krypinn...

Petter Boberg dog här 1788, och 1791 nämnes tornväktaränkan A. M. Boberg som ägare, 1825 deras måg fabrikören, ordenssidenbandväveriidkaren Adolf Fredrik Forsberg och 1838 musikinstrumentmakaren F. V. Forsberg. Se Palats och kåkar, första samlingen, där en namnförväxling skett!

Nr 24 Högbergsgatan. 1770 anhöll murgesällen Johan Petter Skogberg att få lägga nytt taklag, brutet, på sitt stenhus och 1791 stadssoldaten Karl Nyström att få uppföra nya vedbodar av sten på tomten nr 21 och »på det på norra sidan på tomten nr 22 stående stenhuset å en våning påbygga detsamma en våning högre», att på samma tomts västra, norra och östra sida uppföra nya vedbodar av sten samt att »få uppsätta den å västra sidan av huset resterande flygeln av tvenne våningars höjd. Dessa hus stå kvar, ehuru senare förändrade.

Nr 26 A, B och C Högbergsgatan, nr 11 och 13 Östgötagatan, nr 2 Roddargatan. 1769 anhölls om tillstånd för uppförande av »en smedja för hovslagaren Adam Töpfer

på löjtnant Lukas Bemers tomt», 1773 beviljades löjtnant B:s ansökan att få bygga ett två våningars boningshus med fem fönsteraxlar såsom nu vid Högbergsgatan samt en längre uthusbyggnad, 1782 fick majorskan Bemer tillbygga en våning på gamla huset vid Östgötagatan och där uppföra en ny stentrappa, 1798 tilläts kommissarien Adam Salenius att bygga ett vagnshus och under 1860-talet samt senare bokhandlaren K. R. Loostrom m. fl. att göra förändringar. Husen A och C hava portaler med profilerad sandstensomfattning, som på C är försedd med droppar vid sidorna.

Nr 5 Hökensgatan. I kvarteret Urvädersklippan större ligger inklämd den pittoreska kåken n:r 5 Hökensgatan, det enda trähus vid denna gata. Huset byggdes säkerligen icke på en gång utan erhöll så småningom vid gata och gård till- och påbyggnader i mån av behov och råd och lägenhet. Det har ofta gått i köp och således varit ett lättsålt hus, såsom synes av följande ägarlista: 1737 kaptenen S. Waleij, 1744 skeppskaptenen E. Rahm, 1746 svarvaråldermannen M. Topp, 1757 kofferdikaptenen J. Sjöberg, 1763 skräddarmästaren N. Asplund, 1771 vaktmästaren J. Dahlberg, 1774 vaktmästaren J. Hellström, 1782 extra hoffuriren E. Bergsten, 1794 läderhandlaren P. Möller, 1807 kofferdiskepparen B. J. Steinorth, 1815 kofferdikaptenen J. D. Jahnke, 1852 målarmästaren J. H. Engström, s. å. snickarmästaren N. Wadstein, 1858 löjtnanten J. O. Hallström, 1873 fabrikören N. Wadstein, 1903 änkefru H. U. Lindströms stärbhus.

Nr 2 och 4 Hökensgatan. Se nr 19 Götgatan!

Nr 13 Hötorget. Ritningen från 1763, som ingavs av läkaren professor David Schultz, adlad von Schulzenheim, överensstämmer med husets nuvarande utseende. Se Palats och kåkar, första samlingen, sid. 24 m. fl.!

* * *

Jakobsbergsgatan kallas 1643 Gerichobergsgatan, 1663 Stillegränden, 1726 Grytgjutaregränden (1870 och senare-gatan).

Nr 21 Jakobsbergsgatan. 1762 anhöll vaktmästaren Lars Åkerblad att få bygga å denna tomt. 1804 erhöll murgesällen P. J. Holmgren tillstånd att uppföra huset i fyra våningar med tre fönsteraxlar. Det har nu tre våningar. Ägare: 1754 fröken S. E. Rothlöben, 1762 vaktmästaren L. Åkerblad, 1773 konterfejaren A. Eklund, 1807 hovmästaren C. Barbière,

Nr 41 A och B Jakobsbergsgatan. »Vaktmästaren uti banquen herr Wiebilljus» (Vibelius) erhöll 1750 tillstånd att uppföra det nuvarande huset i två våningar och med två inkörsportar samt rusticerad bottenvåning. Över en av portarna är en sten, försedd med en trasig sköld, inmurad. Ägare: 1732 svärdfejaren K. G. Leopold, 1768 Vibeli kreditorer, s. å. inspektoren vid Djurgården Valentin Walentins-son, 1781 häradshövdingen J. Stéen, 1782 skraddaren L. Hellberg, 1842 lärftskramhandlaren P. A. Hazelius.

Nr 43 Jakobsbergsgatan. 1839 anhöll katolska församlingen genom församlingsföreståndaren J. L. Studach och kyrkvårdarna F. Rouget de S:t Hermine och Fr. Cetti att få uppföra nybyggnad av det här belägna fattighuset, vilket var »för-fallet, eldfarligt och vanprydande». Det då uppförda två-våningshuset kvarstår.

Nr 14 Jakobsbergsgatan. År 1760 anhöll lantmätaren Gabriel Bodiny om tillstånd att påbygga sitt hus vid Bergsgränd, vilket enligt inlämnad ritning skulle erhålla tre våningar och 6 fönstermittlar, såsom det nu har. Fasaden prydes fortfarande av licener.

Nr 20 Jakobsbergsgatan. Den ritning, som snickarmästaren Anders Enstedt 1752 inlämnade till byggningskollegium, visar en våning och brutet tak. Huset ombyggdes 1839 och 1846.

Nr 38 Jakobsbergsgatan. Bryggaren och handelsmannen Göran Bång erhöll 1755 tillstånd att bygga det ännu be-fintliga huset vid Grytgjutargränden, såsom den västra delen

av gatan då och ända till slutet av 1800-talet kallades. Ritningen visar inkörsport med rusticerad omfattning, fem fönstermittlar och två våningar samt trapphus vid gårds-sidan. Ändringar och tillbyggnader i öster och väster skedde under samme ägare 1762 och av madame Sara Bong 1770 samt i senare tid.

Nr 40 Jakobsbergsgatan. Se nr 7 Oxtorgsgatan!

Jakobsgatan kallas 1733 Jakobs Västra Kyrkogata.

Nr 15 och 17 Jakobsgatan, nr 1 Malmtorgsgatan, nr 2 Fredsgatan. 1757 erhöll kungl. hovkamreraren J. F. Dævel tillstånd att reparera och påbygga sitt hus vid Norrmalmstorg, nr 1 Malmtorgsgatan, nr 2 Fredsgatan. Ritningen visar fyra våningar och brutet tak. 1829 beviljades uppförandet av den fjärde våningen vid Fredsgatan och 1848 anhöll änkefru C. de (av) Palin att få uppföra ett gårdshus i tre våningar.

År 1800 var översten A. Hägerflycht »sinnad att påbygga och reparera uti dess egendom vid Nya Kungsholmsbrogatan (Jakobsgatan) under nr 17», och anhölls »om ädle collegii approbation samt i ödmjukhet få tillstånd att vid Brunkeberg hophugga taklaget». Huset med dess fönster i murlivet och port med sandstensomfattning torde delvis härstamma från nämnda år. Se Palats och kåkar, första samlingen!

Ägare: 1752 assessorn J. Bong, 1814 kammarherren J. A. Leyonmarck och chargé d'affaire N. G. Palin, 1822 den senare, då minister.

Nr 21 Jakobsgatan, nr 8 Drottninggatan. »Hovrättsrådet välborne herr Johan Linderstedt» anhöll 1767 att få uppföra huset i fyra våningar vid Jakobsgatan samt att påbygga ett äldre hus vid Drottninggatan, båda med brutna tak. I det senare husets gavel sitta mellan andra och tredje våningen ankarjärn med voluter. 1784 fick fru Ingrid Maria Möller tillstånd att bygga gårdshus, inrymmande stall m. m., nu möjligen delvis befintligt men om- och påbyggt.

Nr 23 Jakobsgatan, nr 11 Drottninggatan. 1751 beviljades följande ansökan: »Välborne herr generalauditören Swartz är sinnat att bückga äfter denna ridningen. Stock-

holm den 5 sept. 1751. Gottfriedt Francke.» Ritningen visar ett hörnhus i fyra våningar samt murar av ett äldre hus. 1848, då konditorn August S. Davidson var ägare, genomgick huset vid Drottninggatan förändring och 1852 under samme ägare huset vid Jakobsgatan, som erhöll den fjärde våningen samt rundbågiga portar och fönster i bottenvåningen. Mellan första och andra våningen i detta hus sitta raka ankarjärn.

Nr 6 Jakobsgatan. Hamburgerbörs förestods av källarmästaren Hüner 1778, då Par bricole flyttade dit. I ett enstaka rum till höger i porten, den s. k. »gröna rutan», hade »kommittén för utgivandet av Markalls sömnlösa nätter» sina sammankomster med skalden K. F. Dahlgren i spetsen. Se Palats och kåkar, första samlingen!

Nr 22 A och B Jakobsgatan. Advokatfiskalen Karl Fredrik Törnell uppförde här 1770 en envåningsuthusbyggnad, 1754 begärdes byggnadstillstånd av klenmeden K. Lindgren och 1799 av boktryckaren Anders Nordström för påbyggnad av en våning, den tredje, med samma fönster- och portanordning som nu.

Nr 28 Jakobsgatan. Se nr 4 Klara Södra Kyrkogata!

Nr 3, 5 och 7 Johannesgatan, nr 62 och 64 Malmskillnadsgatan. Johannes brandstation. En ritning från 1797, ingiven av »Jakobi och Johannis fattighusdirektion», visar det ännu bestående trevåningshuset i två våningar och med sju fönstermittlar såsom nu samt dess välvda portal vid gårdssidan.

Nr 2 Johannesgatan, nr 22 och 24 David Bagaresgatan. 1804 anhöll skräddaren Johan Fredrik Törnmark att få göra en tillbyggnad på sitt hus vid Dödgravaregränden och 1855 konstförvanten Th. Argilander att få bygga i hörnet av Dödgravaregränd och Johannes Östra Kyrkogata, det nuvarande huset med delvis gamla byggnader vid gård och gata.

Nr 6 Johannesgatan. Fru Anna Margareta Meijerhelm anhöll 1788 att »på en liten stuga ändra taklaget, undantaga den där varande torv och i stället täcka samma stuga med tegel. Stugan på gården fick brutet tak och en kupa. Möjligen

finnas rester av denna byggnad i det gamla gårdshuset. Huset vid gatan torde då helt eller delvis hava funnits.

Nr 10 **Johannesgatan**. 1775 erhöll »vaktmästaren uti kungl. kanslikollegium» Abraham Lindquist tillstånd att här uppföra ett hus i två våningar.

* * *

Nr 11 **Kammakargatan**, nr 60 **Sveavägen**. Hökaren Johan Braholm erhöll 1757 tillstånd att här bygga. Läderhandlanden Gustav Wickman tillbyggde 1810 hörnhuset i två våningar.

Nr 17 **Kammakargatan**. Se nr 79 Drottninggatan!

Nr 21 **Kammakargatan** ägdes 1818 av guldslagaråldermannen Gabriel Falk och 1823 av guldslagarmästaren J. F. Feychting.

Nr 23 **Kammakargatan**. År 1807 fick guldslagaråldermannen och kaptenen Gabriel Falk tillstånd att uppföra det nu befintliga huset i tre våningar och med nuvarande fönsteranordningar. Gårdshuset torde vara äldre.

Nr 31 **Kammakargatan**. Huset vid gatan i två våningar och gårdshuslängan uppfördes efter 1784 erhållet tillstånd av hustru Ödman. 1842 ombyggdes uthus, stall m. m. av byggmästaren J. F. Broman.

Nr 28 **Kammakargatan**, nr 2 **Saltmätargatan**, nr 41, 43 **Sveavägen**. År 1732 fanns här ett trähus, byggt av Daniel Ryman. 1756 erhöll hökaren Göran Caijanus tillstånd för uppförande av ett tvåvåningsstenhus »vid Badstugugatan, S:t Olofs församling nr 11». Sandstensportalen är försedd med droppar vid sidorna. I mitten av 1800-talet var Adolf Fredriks folkskola inrymd i detta hus. 1763 var handelsmannen K. S. Beve (Boivie) ägare, 1806 viktualiehandlaren L. Molander och 1817 Adolf Fredriks förs., som 1863 uppförde skolhuset vid Saltmätargatan.

Nr 56 och 58 **Kammakargatan**. Såsom inskriptionen i överstycket av portens sandstensomfattning visar, byggdes

det väl bevarade tvåvåningshuset nr 58 Kammakargatan år 1737. Ansökningen om tillstånd att uppföra detsamma gjordes då av »Catarina Ölmenström, en bedrövad änka», och byggmästare eller, såsom en byggnadsingenjör på den tiden kallades, murmästare var den under en lång följd av år mycket anlitade Daniel Forsberg. Valven i förstugan, som uppbäras av en pelare, trappan med dess prydligt smidda galler och källardörren torde stamma från husets byggnadstid. Träportarna och några fönster vittna också om hög ålder.

Det öster härom belägna trähuset, nr 56, torde vara uppfört senast i mitten av 1700-talet. Tomten ägdes 1718 av borgaren E. Berg, 1756 av vaktmästaren L. Åkerblad, 1784 av rusthållarsonen J. Samuelsson och 1795 av vaxduksmakaren J. Söderlund.

Nr 68 Kammakargatan, nr 11 Västmannagatan. I hörnet av Kammakargatan och Lindbackargränd (L:a Gråbergsgatan?) erhöll murgesällen Petter Westman år 1759 tillstånd att uppföra ett envåningsträhus. 1852 skedde nybyggnad av byggmästaren C. A. Eriksson. Grändens namn fortlever ännu i kvarteret Lindbacken.

Karduansmakargatan hette 1699 Cardewansberedaregränden, 1719, åtminstone den västra delen, Stenhuggaregränden.

Nr 3 Karduansmakargatan. Se nr 14 Drottninggatan!

Nr 8 A och B Karduansmakargatan. Se nr 19 A och B Lilla Vattugatan!

Nr 12 Karduansmakargatan. Se nr 5 Klara Södra Kyrkogata!

Katarina Kyrkbacke hette förut Katarina Norra Kyrkogata.

Nr 1 Katarina Kyrkbacke, nr 18 L:a Glasbruksgatan. Hökaren Mattias Bergvall anhöll 1754 att få göra en tillbyggnad av sten i en våning vid ett förut befintligt trähus och 1757 att få uppföra ett stenhus i stället för nämnda trähus samt ett gårdshus av sten. Ritningen visar det förstnämnda i tre våningar med fem fönsteraxlar samt ingångs- och inkörsport och ett trähus till vänster om den senare. På platsen finns ännu ett stenhus, nr 1, och ett trähus, nr 18, vilket kakelugnsmakaren J. Stöckberg 1864 erhöll tillstånd att brädbeslä.

Nr 5 Katarína Kyrkbacke. 1781 fick mantalskommissarien G. F. Kinnimundt tillstånd att »fullborda den andra våningen å sitt hus», vilket enligt ritningen hade sitt nuvarande utseende: två våningar, sex fönsteraxlar, brutet tak och yttertrappa. Ägare: 1760 hökaren M. Bergvall, 1777 dennes änka, 1785 sjökaptenen J. Liljander, 1805 d:o K. Brummer, 1838 d:o K. G. Krook, 1846 bryggaren K. K. Ackerman.

Nr 2 Katarína Kyrkbacke, nr 16 L:a Glasbruksgatan. Skräddaren Elias Kullman gjorde genom mur- eller byggmästaren Martin Schütze 1728 följande ansökan, vilken bifölls: »Detta stenhus är iag sinnad i Herrans namn at uppsätta på Södermalm och glassbruksgatan i S. Chatharina förs.» Ritningen av detta år visar ett hus med två våningar och sju fönsteraxlar. 1733 erhöill densamme rätt att uppföra den tredje våningen och 1742 genom byggmästaren Mikael Franck att bygga hörnhuset i tre våningar med fem fönsteraxlar och frontespis. Det nuvarande huset har tolv fönster i bredd och har under 1860-talet, då viktualiehandlaren J. Öberg var ägare, och senare undergått förändringar.

Nr 6 Katarina Trappgränd. Se nr 7 Klevegränd!

Nr 1, 3 och 5 Katarinavägen, nr 2, 4 och 6 Stadsgården. Segelsömmaren Magnus (Fredrik?) Stangenberg erhöill 1756 tillstånd att uppföra »uthusbyggnad vid dess hus i Stadsgården» och 1795 att bygga gårdshus i tre, delvis två våningar, beroende på terrängen, mellan två äldre hus, som därigenom förenades. Den andra våningen av nybyggnaden var försedd med altan. Under 1800-talet hava förändringar vidtagits.

1769 anhöll spannmåls-, minut- och viktualiehandlaren Johan Wik att få uppföra »en bodbyggnad söder om det i Stadsgården vid södra ändan av östra passagebron belägne kokhus». Ritningen framställer en tillbyggnad i tre våningar med frontespis, avrundad fasad och tre fönsteraxlar.

Nr 4 Katarinavägen. Se nr 7 Mariagränd!

Nr 9 och 11 Katarína Östra Kyrkogata. Se nr 2 Stigbergsgatan!

Nr 12 Kattgränd. Se nr 44 Tavastgatan!

Nr 21 Klarabergsgatan, nr 23 och 23 A Beridarbansgatan.

1713 byggdes här ett trähus i 2 våningar, till utseendet erinrande om Härlemanska huset, nr 88 Drottninggatan. Ägaren var hovstallmästaren J. G. Sparfwenfeldt. 1771 erhöll bokhållaren vid kungl. stallet Johan von Keppel tillstånd att uppföra det nuvarande hörnhuset i tre våningar och 1781 uthus. Fasaden vid Klarabergsgatan hade nämnda år såsom nu utskjutande mittparti med tre fönstermittlar och rusticerad bottenvåning. Huset till- och påbyggdes 1849, 1855, 1858 av fältkamreraren O. G. Roos och kallades ännu Keppelska huset. 1849 hade det fyra våningar. I gårdsportgången är ett kryssvalv. Fönstren sitta i murlivet. Ägare var 1866 änkefru U. E. Roos, född von Keppel.

Nr 23 Klarabergsgatan. 1763 anhöll kammarrättsrevisionsrådet K. H. Wachslager att få bygga ett envåningshus på gården och 1779 assessorn och polismästaren H. von Sievert att få uppföra en uthusbyggnad. 1802 erhöll klockgjutaråldermannen Gerhard Horner tillstånd att få bygga på sitt hus, som då erhöll tre våningar. Det är senare förändrat, men portarna och de vackra kryssvalven i portgången torde tillhöra husets äldre tid. Ägare: 1746 rustmästaren E. Wallgren, 1774 fru H. C. Reutersvärd, 1787 majoren L. Melin, 1790 ryttmästaren J. E. Reuterskiöld, 1798 Gustav Sehman.

Nr 25 Klarabergsgatan. Se nr 46 Drottninggatan!

Nr 33 Klarabergsgatan. År 1751 anhöll snickaråldermannen F. Ekstein att få bygga på sin avbrända tomt. Ritningen visar sju fönsteraxlar, bred förstuga och trappgång såsom nu samt det från husets mitt utgående gårdshuset. Ägare: 1813 bisittaren i snickare- och schatullmakareämbetet F. A. Ekstein, 1830 änkan U. B. Ekstein, 1836 kammarskrivaren A. P. Melin.

Nr 42 Klarabergsgatan. Instrumentmakaren Georg Kristoffer Rackwitz anhöll 1807 att få påbygga och reparera det hus vid Styckgjutargränden, vilket han tillhandlat sig av avlidne perukmakaren Louis Herbelins stärbhus, och 1821 erhöll han tillstånd för uppförande av ett gårdshus i två våningar.

Nr 44 Klarabergsgatan. Snickaren Niklas Dalin anhöll 1763 att få bygga på sitt ännu kvarstående hus i »Stukgutargränden». Det erhöll därigenom tre våningar. Tillstånd för uppförande av gårdshus erhöll densamme 1777, och 1799 tilläts hans änka, Johanna Rosina Dahlin, att fullborda dessa byggnader, vilka ännu äga bestånd, ehuru delvis förändrade.

Nr 48 Klarabergsgatan. Se nr 45 Drottninggatan!

Klara Norra Kyrkogata nämnes 1702 och 1724 Rörstrands-gatan.

Nr 15 Klara Norra Kyrkogata. Ett envåningshus uppfördes av spannmålsmätaren Erik Grönberg efter 1752 erhållet tillstånd. Daniel Forsberg var byggmästaren.

Nr 23 Klara Norra Kyrkogata. Det nu befintliga huset torde delvis förskriva sig till 1753, då »krigskommissarien Falks änkefru, Katarina Sallin» erhöll tillstånd att här uppföra ett tvåvåningshus med brutet tak och kupor.

Nr 25 Klara Norra Kyrkogata. Fiskköparen Johan Berg erhöll 1752 tillstånd att uppföra ett envåningsstenhus med såsom nu tre fönster i bredd och mademoiselle Maria Elisabet Nässander år 1800 att påbygga den andra våningen. 1770 beviljades »doktor (fältskär) Johan Georg »Skiönräck» (Schönrock) att uppföra ett gårdshus, möjligen det norr om inkörsporten belägna, nu till justeringsverkstad brukade. Egen- domen tillhör Åkers styckebruks barmhärtighetsinrättning.

Det uppgives, att den av Bellman förevigade korpralen Lorens Mollberg bott i ett här befintligt, nu rivet gårdshus.

I sin förteckning över de personer, som nämnas i Fredmans epistlar, säger Bellman om korpral Mollberg: »ägde hus på Hornsgatan, var en tid fabriksidkare, så ryttare, utan hus, häst och schabrak, omsider dansmästare».

Lorens Mollberg, son av en skraddare med eget strump- och tröjväveri, var först gesäll hos fadern, ärvde sedan dennes nu rivna hus, enligt uppgift nr 13 Hornsgatan, jämte fabriken, vilken han efter en tid måste avträda till konkurs. Därefter var han stånddrabant, likbjudare, och efter livets

alla slingringar och vedermödor blev han till sist dansmästare, dock endast amatör. I kyrkböckerna nämnes han än fabrikör, än vice korpral vid Livregementet.

Mollberg var ej heller främmande för musikens konst, inom vilken han trakterade harpa, såsom framgår av Fredmans epistel nr 45:

»Tjänare, Mollberg! Hur är det fatt?
Var är din harpa? Var är din hatt!
Ack, hur din läpp är kliven och stor!
Var har du varit? Svara, min bror!

Till Rostock, min far,
min harpa jag bar.
Där börjas krakel
om mej och mitt spel,
och bäst jag spelte — pling plingeli plång —
kom en skoflickare, hjulbent och lång,
högg mig på truten . . . Pling plingeli plång!
o. s. v.»

Krogen Rostock uppgives hava legat i kvarteret Sjørån inom Adolf Fredriks församling. En annan med samma namn låg vid Västerlånggatan.

Vid de backantinska ordensfesterna ville Mollberg gärna lysa med sin lärdom och särskilt sin språkkunskap, vilken han skall hava tillägnat sig under ett kortare deltagande i det pommerska kriget och under sin vistelse i Amsterdam, där han förlösade sin egendom.

Nr 6 Klara Norra Kyrkogata. Metallarbetaren (»pinsbacks-fabrikören») Jonas Öman erhöll 1754 rätt att uppföra huset i två våningar med inkörsport såsom nu. 1852, då kopparslagaren A. F. Hübinette var ägare, tillkommo de båda övre våningarna. Här inrymdes sedan under en lång tid hotell Bellman.

Ägare: 1759 råd- och handelsmannen L. Borin, 1773 kornetten A. Meyendorf von Yxkull, 1776 regementsfältskären D. Nissers änka, H. S. Östman, 1812 bokbindarmästaren P. Nordström.

Nr 14 och 16 Klara Norra Kyrkogata, nr 9 Bryggargatan. Fabrikören (tapetmakaren?) J. Boman erhöll 1751 tillstånd att uppföra ett tvåvåningshus med fyra fönster-

mittlar, antagligen det nuvarande hörnhuset, 1757 att bygga ett hus på gården med två våningar och brutet tak, tre större rektangulära och fyra mindre välvda portar och i rät vinkel med detta hus stall och färgeri (bryggeri?) med cisterner. 1780 uppförde bryggaren C. Höpner ett hörnhus vid gårdssidan och 1790 handelsmannen och bryggaren Johan Westman ett längre envåningshus vid Bryggargatan med två ingångar och fyra fönster mellan dessa. De flesta av dessa hus torde kvarstå från byggnadstiderna.

Ägare: 1731 kyrkobetjanten P. Enström, 1733 »spår-makaren» (sporr-) K. Åhman, 1741 kyrkoherden T. Kihl-marck, 1748 bryggaren J. Fröberg, 1751 garvaren P. Hagelgren, 1807 bryggaren A. F. Lund, 1840 bryggaren K. A. Lund.

Nr 18 Klara Norra Kyrkogata, nr 8 A och B Bryggargatan. Snickarmästaren Olof Färngren (Ferengren) erhö11 1752 tillstånd att uppföra ett tvåvåningshus med sju fönstermittlar och ingångsport till höger. Handelsmannen Johan Piehls ritning från år 1833 visar tre våningar, samma fönsterindelning och port på husets mitt.

Nr 5 Klara Södra Kyrkogata, nr 12 Karduanmakargatan. År 1733 erhö11 färgaren Gottlob Berg tillstånd att vid »Stenhuggargränden» uppföra ett trähus och s. å. mäster Gottlieb Burgman att där göra murarbeten, 1757 snickaren Johan Åbrandt att »i hörnet av Södra Kyrkogatan och Stenhuggargränden» bygga det ännu bestående trevåningshuset och 1775 generallöjtnanten greve Fredrik Horn att uppföra ett stall å tomten. Portgången är försedd med kryssvalv.

Nr 11 Klara Södra Kyrkogata, nr 11 Stora Vattugatan. 1751 gavs tillstånd för »Georgien Juling» (G. Gulling) att uppföra ett stenhus i två våningar med fem fönstermittlar, 1793 för vagnmakaren Mats Sporrong att uppföra ett ej nu befintligt uthus vid gårdssidan och 1814 för viktualiehandlaren L. P. Malmgren att göra tillbyggnader och reparationer. Ritningen visar husets södra del med den nuvarande portalen och droppar i överstyckets nedre delar, 1824 uppförde denne hörnhuset i tre våningar. Ritningen visar två

portaler av samma utseende samt inkörsport vid Stora Vattugatan. Ägare: 1722 vagnmakaren J. Julin, 1758 snickaren Johan Åbrandt, 1761 kungl. sekreteraren K. E. Wadenstjerna, 1787 justitiarien L. Segerström.

Nr 16 Klara Södra Kyrkogata. Se nr 12 Stora Vattugatan!

Klara Vattugränd hette i fortsättningen västerut 1834, 1871 Lappgränd.

Nr 1 Klara Vattugränd, nr 15 Klara Västra Kyrkogata. Tillstånd gavs 1752 för Magdalena Clarens att bygga ett hörnhus i två våningar, vilket 1788 tillbyggdes av lakejen vid kungl. hovet Olof Öhrström. 1766 uppförde kammarrådet friherre Jos. Karl Cederhielm stall och vagnshus, nu ersatta med boningshus. I detta hus tillbragte August Strindberg en del av sin barndom.

Nr 15 Klara Västra Kyrkogata. Se nr 1 Klara Vattugränd!

Nr 18 Klara Västra Kyrkogata. Ritningen av år 1763 visar två våningar, femton fönsteraxlar och tre ingångar, de södra med yttertrappor, brutet tak och 3 kupor. Ansökningen är (å Klara församlings vägnar) undertecknad av Joh. Danielsson Ekström.

Nr 4 Klara Södra Kyrkogata, nr 28 Jakobsgatan. Tillstånd för ny- och tillbyggnad av hovmästaren van Rijswijks hus gavs 1758, varvid det erhöll sin andra våning. 1858, då det ägdes av med. doktor N. P. Hamberg, skedde en påbyggnad av två våningar, 1898 renoverades huset. Trappuppgången vid gårdssidan har kryssvalv. Även ett äldre gårdshus finnes.

Ägare: 1744 generalmajoren greve A. G. Oxenstierna, 1757 grevinnan H. U. C. Dohna Soop, 1759 statssekreteraren M. von Hermansson, 1772 generalmajoren greve P. De la Gardie, 1785 köpmannen H. R. Groth, 1805 överinspektoren J. Hoffgardh, 1810 köpmannen P. Falk, 1819 fru M. Röslein, 1831 hovmästaren E. van Rijswijk.

Nr 3 Klara Östra Kyrkogata. Snickaren Johan Åbrandt erhöll 1759 tillstånd att uppföra det ännu bestående huset